

**»Mladi za napredek Maribora 2019«
36. srečanje**

**SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO V
POTRJENIH OSNOVNOŠOLSKIH BERILIH**

Raziskovalno področje KNJIŽEVNOST

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

**Avtor: MIA BRATKOVIČ
Mentor: JELKA MARIN**

**Šola: OŠ MARTINA KONŠAKA MARIBOR
Število točk: 160/ 170
Mesto: 2
Priznanje: zlato**

Maribor, 2019

**»Mladi za napredek Maribora 2019«
36. srečanje**

**SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO V
POTRJENIH OSNOVNOŠOLSKIH BERILIH**

Raziskovalno področje KNJIŽEVNOST

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Maribor, 2019

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	3
1 UVOD	4
2 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	5
2.1 Potek raziskovalnega dela	5
2.2 Cilji	5
2.3 Raziskovalna vprašanja	5
2.4 Hipoteze	6
2.5 Metode raziskovanja	6
2.6 Obdelava podatkov	7
3 SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO	8
3.1 Nastanki slovenskega ljudskega slovstva	8
3.2 Pobude za zbiranje in raziskovanje ljudskega slovstva	9
4 ŽANRSKE OPREDELITVE SLOVENSKEGA LJUDSKEGA SLOVSTVA	12
4.1 Folklorni obrazci	12
4.2 Pesništvo	13
4.2.1 Pripovedne ali epske pesmi	13
4.2.2 Izpovedne ali lirske pesmi	14
4.3 Pripovedništvo	14
4.3.1 Pripovedka	15
4.3.2 Ljudska pravljica	16
5 REZULTATI RAZISKAVE	18
5.1 Potrjena berila v slovenski osnovni šoli	18
5.2 Grafični prikazi rezultatov	19
6 ANALIZA IN RAZPRAVA	25
7 DRUŽBENA ODGOVORNOST	29
8 ZAKLJUČEK	32
9 LITERATURA in VIRI	34
PRILOGE	
PRILOGA 1: Naslovi besedil slovenskega in svetovnega ljudskega slovstva v berilih za 1. VIO	
PRILOGA 2: Naslovi besedil slovenskega in svetovnega ljudskega slovstva v berilih za 2. VIO	
PRILOGA 3: Naslovi besedil slovenskega in svetovnega ljudskega slovstva v berilih za 3. VIO	
PRILOGA 4: Podatki za besedila po izvoru in zvrsteh v berilih za 1. VIO	
PRILOGA 5: Podatki za besedila po izvoru in zvrsteh v berilih za 2. VIO	
PRILOGA 6: Podatki za besedila po izvoru in zvrsteh v berilih za 3. VIO	

POVZETEK

»Otroci, ne hodite k vodi, da vas povodni mož ne potegne k sebi,« je mati naročala otrokom, predno je odšla na njivo. Povodni mož je s svojo prisotnostjo tej materi pomagal. Veliko bolj brez skrbi je odšla od doma, saj je vedela, da si otroci ne bodo upali k vodi (Kunaver, 2014, str. 20). Sklepam, da so ti otroci poznali pripovedko o Povodnem možu in so zato ubogali mater.

Slovensko ljudsko slovstvo opisuje številna bajna bitja, ki so našo lepo deželo v neki davni dobi oblikovala. Prav tako si je ljudsko slovstvo v svoj spomin beležilo zgodovinska dogajanja, šege življenjskega kroga, običaje ob letnih mejnikih, kmečkih opravilih, praznovanjih in žalovanjih in jih v obliki pripovedi, pesmi in rekov prenašalo iz roda v rod. Vse to so korenine našega naroda in vsakega posameznika.

Ker sama veliko in rada berem, posebej zanimive in poučne pa se mi zdijo vsebine ljudskega slovstva, bom v teoretičnem delu raziskala njegove nastanke, opredelila vrste ljudskega slovstva in njihove značilnosti. V praktičnem delu raziskave pa želim raziskati v kolikšnem deležu je slovensko ljudsko slovstvo zastopano v potrjenih osnovnošolskih berilih. Zato bom v berilih iskala besedila slovenskega ljudskega slovstva, jih razvrstila po zvrsteh in ugotavljala njihovo prevladujočo vsebino.

»Običaji starine, so ščit domovine.«
(slovenski pregovor)

1 UVOD

Kunaverjeva primerja mladega človeka »z rastlino, ki bo zrasla v samozavestno drevo in se bo s svojim vrhom oziralo po širokem svetu, če bo imelo korenine trdno zasidrane v domači zemlji. Drevo, ki nima korenin ni drevo, ampak hlod, ki ga vsakdo lahko brcne kamor hoče.« (Kunaver, 2014, str. 5)

Moderno življenje, preprejeno s sodobnimi tehnologijami in s potrošniškimi navadami, ljudi, predvsem pa mlade, oddaljuje od korenin, svoje kulture, dediščine in odvrača pozornost od pomembnosti zavedanja in ohranjanja spoznanj in dragocenosti preteklosti (Kunaver, 2014, str. 5).

Milena Mileva Blažić (intervju 2016), slovenska literarna zgodovinarica in univerzitetna profesorica, ki poučuje slovensko književnost in didaktiko književnosti več kot 25 let na ljubljanski Pedagoški fakulteti, ugotavlja, da v učnih načrtih za slovenščino primanjkuje ljudskega slovstva. Navaja, da je v kurikulumu za vrtce iz leta 2001 od 60 del le pet do šest besedil ljudskega slovstva. Petra Novak (2011, str. 230-231), ki je v svoji doktorski disertaciji primerjala učne načrte za slovenščino iz leta 1984, 1998 in 2009, pa je ugotovila, da načrtovani deleži besedil slovenskega ljudskega slovstva v posameznih učnih načrti padajo, najmanjši delež pa ima zadnji učni načrt.

V raziskovalni nalogi sem se osredotočila na slovensko ljudsko slovstvo, ki ga vsebujejo potrjena berila v slovenski osnovni šoli. Zanimala me je njegova zastopanost glede na vsa besedila. Raziskala sem, v katerem vzgojno-izobraževalnem obdobju je več poudarka na slovenskih ljudskih besedilih in katere zvrsti ljudskih besedil prevladujejo. Iz dobljenih podatkov sem naredila primerjavo deleža enot ljudskega slovstva glede na vrsto in izvor ljudskega besedila po vzgojno izobraževalnih obdobjih in ugotavljala prevladujočo tematiko zastopanih besedil slovenskega ljudskega slovstva.

Raziskovalna naloga je sestavljena iz teoretičnega dela, v katerem so predstavljeni nastanki slovenskega ljudskega slovstva in njegove žanrske opredelitve. Sledi analitični pregled zastopanosti slovenskega ljudskega slovstva v potrjenih osnovnošolskih berilih.

2 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

2.1 Potek raziskovalnega dela

Raziskovalni problem je zahteval pregled in proučevanje velikega števila literature, zato sva se z mentorico dela lotili že v začetku oktobra. Najprej sva zastavili okvirne cilje raziskave in vsebinski potek raziskovalne naloge. Mentorica je poiskala strokovno literaturo in si jo izposodila v knjižnicah. V knjigah je označila dele, pomembne za raziskavo, ki sem jih proučila in iz njih sestavila povzetke. Od učiteljic naše šole sem si izposodila šolska berila. Berila, ki jih na šoli ne uporabljamo, je šolska knjižničarka naročila v založbi, da smo jih dobile v vpogled. Nismo pa dobile berila za 3. razred Moje branje – svet in sanje in za 5. razred Na krilih besed, zato ju v raziskavi nisem upoštevala. Skupaj z mentorico sva oblikovali tabelo, v katero sem za vsak razred vpisovala podatke iz posameznega berila. Besedila sem razdelila v tri zvrsti: kratke enote, poezijo in prozo (kamor sem štela tudi dramska besedila). Potem sva cilje natančno definirali iz iz njih postavili hipoteze. Zbrane podatke sva tabelarno in grafično obdelali. Rezultate sem analizirala, primerjala in z njimi ovrednotila zastavljene hipoteze.

2.2 Cilji

- Ugotoviti delež enot slovenskega ljudskega slovstva v potrjenih osnovnošolskih berilih po razredih.
- Ugotoviti zastopanost slovenskih ljudskih besedil po vzgojno izobraževalnih obdobjih.
- Narediti primerjavo deleža enot ljudskega slovstva v potrjenih berilih za OŠ glede na vrsto in izvor besedila ter vzgojno izobraževalno obdobje.
- Ugotoviti prevladujočo tematiko vsebin slovenskega ljudskega slovstva v berilih za OŠ.

Iz opredeljenih ciljev sem zastavila naslednja raziskovalna vprašanja in hipoteze.

2.3 Raziskovalna vprašanja

R1: Kolikšen je delež enot slovenskega ljudskega slovstva v potrjenih berilih za OŠ glede na razred?

R2: Kolikšen delež enot slovenskega ljudskega slovstva vsebujejo berila za OŠ glede na vzgojno izobraževalno obdobje?

R3: Kateri žanri slovenskega ljudskega slovstva prevladujejo v berilih za OŠ po vzgojno izobraževalnih obdobjih?

R4: Katera ljudska besedila prevladujejo v berilih za OŠ po vzgojno izobraževalnih obdobjih glede na izvor?

R5: Ali različna berila za isti razred vključujejo enako število enot ljudskega slovstva (glede na vrsto in izvor)?

R6: Katera tematika slovenskih ljudskih besedil prevladuje v berilih za OŠ po razredih in skupaj?

2.4 Hipoteze

H1: Predpostavljam, da je v potrjenih berilih za OŠ največji delež enot slovenskega ljudskega slovstva zastopan v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju, najmanjši pa v tretjem.

H2: Predpostavljam, da je v potrjenih berilih za OŠ delež zastopanosti enot slovenskega ljudskega slovstva precej nižji v primerjavi z avtorskimi besedili.

H3: Predpostavljam, da v potrjenih berilih za OŠ prevladujejo prozna besedila slovenskega ljudskega slovstva v vseh vzgojno izobraževalnih obdobjih.

H4: Predpostavljam, da glede na izvor ljudskega besedila, v potrjenih berilih za OŠ v vseh vzgojno izobraževalnih obdobjih prevladujejo slovenska ljudska besedila.

H5: Predpostavljam, da različna berila za isti razred ne vsebujejo enakega števila enot ljudskega slovstva.

H6: Predpostavljam, da je prevladujoča tematika slovenskih ljudskih besedil v berilih v 1. in 2. vzgojno izobraževalnem obdobju pravljici in živalska, v 3. vzgojno izobraževalnem obdobju pa zgodovinska in junaška.

2.5 Metode raziskovanja

- teoretična metoda

Prvi del raziskovalne naloge vsebuje teoretična spoznanja o slovenskem ljudskem slovstvu, kar je zajemalo pregled in proučevanje strokovne literature (sekundarnih virov) s področja literarnih ved in folkloristike. V času raziskovanja sem prebrala tudi precej ljudskih pripovedk, pesmi, izštevank, pregovorov...

- metoda statistične obdelave podatkov

Uporabila sem kvantitativni raziskovalni pristop: v potrjenih berilih za osnovno šolo sem preštela besedila slovenskega in tujega ljudskega slovstva, prav tako pa tudi vsa avtorska besedila. Berila so mi predstavljala primarne vire informacij. Sarantakos takšno zbiranje podatkov imenuje pregledna metoda (Sarantakos, 2005, v Pedagoška metodologija, 2014, str. 2). Seličeva metoda, katere namen je količinsko opredeliti ali oceniti osnovne značilnosti proučevanega pojava na področju vzgoje in izobraževanja, uvršča med deskriptivne metode raziskovanja (Selič, 2018, str. 8).

2.6 Obdelava podatkov

Dobljene rezultate sem statistično obdelala in jih predstavila v obliki tabel in grafov, v katerih so proučevani podatki prikazani številčno in odstotkovno.

3 SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO

3.1 Nastanki slovenskega ljudskega slovstva

Slovar slovenskega knjižnega jezika literarno opredeljuje ljudsko slovstvo kot celoto iz ljudskega ustnega izročila zapisanih del, ki so nastajala zlasti med 16. in 18. stoletjem (Spletni SSKJ).

Mnogi avtorji za ljudsko slovstvo uporabljajo tudi izraz slovstvena folklor, ki označuje narodno pesem, pravljico, pripovedko, uganko, vražo, pregovor, rek ali zagovor. Slovstvena folklor je umetnost govornega jezika, predvsem umetnost narečij (Štrekelj, 1887, v Stanonik, 2003, str. 15). Vrsta motivov (zlasti bajeslovnih) prihaja še iz poganskega časa, torej iz starega veka (Lah, 1992, str. 145). Dediščina slovenske slovstvene folklore se nadaljuje v obdobju iztekajoče se antike in začetkov srednjega veka. Naši predniki so iz prvotne domovine prinesli bajčne predstave, ki so se posebile v bajnih bitjih (npr.: kresniki, vedomci, škopniki, bele žene, torke...). Iz srednjega veka pa se v ljudskem slovstvu pojavljajo svetopisemski motivi (npr.: Adam in Eva, Kajn in Abel, Noe, Job, Tomaž, Magdalena...). Načini prevzemanja so različni, od dobesednih, ki se ujemajo s svetopisemskim sporočilom, do svobodne obdelave motiva. Pri vseh pa gre za prizadevanje, da bi snov na razumljiv način približali ljudstvu, marsikdaj tudi z moralnim naukom. Od 12. stoletja naprej se s križarskimi vojskami, viteštvom in novimi redovi, pojavijo motivi, predvsem z zahoda (tema balad in romanc: Zarika in Sončica, Mlada Breda, Kralj Matjaž...) (Stanonik, 1999, str. 17-22).

V novem veku je na slovensko ljudsko slovstvo vplivalo dolgotrajno sobivanje slovenskega in nemškega naroda. Tako slovenske balade marsikdaj vsebujejo od drugod prevzeto snov, vendar je ta oblikovana popolnoma samostojno (Kralj Matjaž in Marjetica, Lajnar). V obdobju turških vpadov na slovensko ozemlje, je zgodovinsko dogajanje tema številnih pripovednih pesmi (Marija in brodnik, pesmi o kraljeviču Marku, Pegam in Lambergar). Obdobje francoske zasedbe slovenskega ozemlja je pustilo več sledi v zgodovinskih in šaljevih povedkah. Razmeroma majhno število pesmi s temo te tuje vojske v naših krajih dokazuje, da je začela slovstvena folklor zaradi vedno večje veljave literature prehajati na rob slovenske kulture (Stanonik, 1999, str. 22-23). Vendar Lah (1992, str. 146) poudarja, da je ljudsko slovstvo nastajalo celo še v času 2. svetovne vojne.

Avtor vsake ljudske pesmi ali pripovedke je moral sprva biti en sam, vendar hitro pozabljen, ker se prvinski odnos do literature ne zanima za okoliščine in za nastajanje zgodbe (npr. za avtorja), temveč za besedilo samo. Prenašalci iz besedila sproti izločajo tisto, kar jim ne ustreza in dodajajo, kar jim po njihovem mnenju manjka, spreminjajo in »popravljajo« obstoječe. Na ta način skozi čas in na širšem področju, v katerem se ljudsko delo ustno »razprši«, nastane vrsto različic iste pesmi ali pripovedi (Kos, 1996, str. 19).

3.2 Pobude za zbiranje in raziskovanje ljudskega slovstva

O preteklosti slovstvene folklorne lahko izvemo le na podlagi tega, kar je prestregel pisan vir ali tisk. Iz davne preteklosti je ohranjenih največ pesmi ali njihovih odlomkov kot obvezni del različnih šeg letnega ali življenjskega kroga ter pobožnih obredov (Stanonik, 1999, str. 16).

Goljevščkova navaja, da prve sledi naše ljudske prozne ustvarjalnosti izvirajo iz 9. stol., vendar so redke in skromne. Več pričevanj o njej so ohranile freske po cerkvah. Različne zvrsti ljudske proze prvi poimenuje Trubar: *perpuvide, istorije, zgodene, ekseple, perglihe in basni*. Precej pripovednega blaga pa sta ohranila tudi Janez Vajkard Valvasor v Slavi vojvodine Kranjske (1689) in Janez Svetokriški v svojih pridigah (1691-1707), predvsem pregovorov (Goljevšček, 1991, str. 35). Nekaj pregovorov iz Pridig: »*Kakor ste si postlali, tako boste ležali, jest vam ne morem pomagat; Ta, kateri jamo drugemu kopa, sam vanjo pade; Rajši se hočem pustit zadavit, kakor v ječo postavit*« (Babič, 2011, str. 222).

Začetki zavesti o pomenu slovstvene folklorne izhajajo iz sedanje Velike Britanije iz druge polovice 18. stoletja, z izdajami zbirk izvirnih starih angleških pesmi. S tujimi pobudami so tudi slovenski razsvetljenci začeli spreminjati odnos do slovstvene folklorne. Po zaslugi Marka Pohlina je Dizma Zakotnik (slovenski redovnik in prvi zapisovalec slovenskih ljudskih pesmi) pripravil prvo zbirko narodnih pesmi. Pred letom 1776 je zapisal pet pripovednih pesmi: o Pegamu in Lambergarju, o nesrečnem lovcu, o kralju Matjažu, o Juriju Kobili in o lipi na Starem trgu (o povodnem možu), vendar zbirka žal ni ohranjena.

Z zbiranjem so se ukvarjali tudi Anton Tomaž Linhart, Valentin Vodnik, Janez Damascen Dev in drugi.

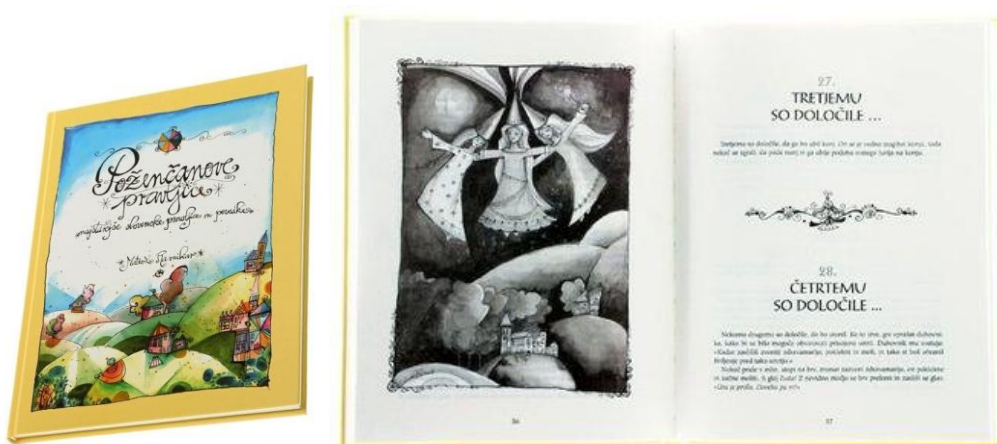
Najstarejša zbirka pregovorov je ohranjena v slovnici in slovarju Ožbolta Gutsmana (slovenski jezuit, filolog in nabožni pisatelj) iz. l. 1777.

Slika 1: List iz Gutsmanovega slovarja

Vir: (https://sl.wikipedia.org/wiki/O%C5%BEBalt_Gutsman) (10.11.2018)

Prvi zapisovalec slovenskih pravljič je bil Matevž Ravnikar – Poženčan med leti 1838 in 1843.

Slika 2: Poženčanove pravljice (izdano 2006)

Vir: (<https://www.mimovrste.com/knjige-do-10-let/webhiddenbrand-matevz-ravnikar-pozencanove-pravljič-trda>) (10.11.2018)

Največ folklornega gradiva pa je bilo objavljene v obdobju slovenskega realizma. Najznamenitejša zbiralca sta bila Matija Valjavec in Gašper Križnik. V prvi polovici 20. stoletja je bila po zaslugi Jože Golnarja končana zbirka Slovenske narodne pesmi I-IV (1895-1923), Jakob Kelemina pa je pripravil prvo vseslovensko zbirko slovenskega folkornega pripovedništva Slovenske bajke in pripovedke (1930) (Stanonik, 1999, str. 27-31). Zbiranje in zapisovanje slovenskega ljudskega slovstva pa se nadaljuje še danes.

Slika 3: Naslovnica prve izdaje knjige Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva (ur. Jakob Kelemina)

Vir: (<http://www.bolha.com/knjige-revije-stripi>) (10.11. 2018)

Slovensko ljudsko slovstvo je edini literarni dokument slovenskega naroda do pojava pisane umetne književnosti in ima nacionalno-kulturni pomen. Njegove značilnosti so v:

- anonimnosti,
- ustnem izročilu,
- obstoju številnih različic,
- preprostosti oblike in vsebine,
- posameznih stilnih značilnosti (ponavljanje, pomanjševalnice, pretiravanje ipd.) in
- preprostem jeziku s starinskimi in narečnimi oblikami (Lah, 1992, str. 146).

4 ŽANRSKE OPREDELITVE SLOVENSKEGA LJUDSKEGA SLOVSTVA

Lah (1992, str. 146) deli ljudsko slovstvo v tri glavne zvrsti:

- liriko (delovne, obredne, običajske, nabožne, ljubezenske pesmi, pesmi o naravi, šaljive, zbadljive, otroške, stanovske, vojaške in pivske pesmi);
- epiko (pripovedne pesmi, balade in romance, bajke, pripovedke, legende, basni, pregovori, reki, uganke);
- dramatiko (razna obredja: jurjevanje, kurentovanje, kresovanje, verske ljudske igre).

Prav tako Stanonikova (1999) deli ljudsko slovstvo na tri skupine, vendar na drug način:

- folklorne obrazce (pregovori, uganke, zagovori, molitve, otroške izštevanke, vablјivke, nagajivke in druga ritmizirana besedila);
- pesništvo;
- pripovedništvo.

4.1 Folklorni obrazci

So najmanjše in najkrajše oblike ljudskega slovstva. Za njih je značilna kratkost, ritmično podajanje, beseda ima prav pri različnih oblikah tega žanra največjo težo in pomen (Stanonik, 1999, str. 75).

- **Pregovori** so jedrnat in domiselne drobne besedne umetnine, ki jih vpletamo v vsakdanji govor, da bi podkrepili lastne misli in trditve. So ljudske resnice, obzirni napotki, posmehljivke in primere. V njih so nakopičene stoletne izkušnje, znanje, modrost, pa tudi stereotipi (Stanonik, 1999, str. 75). Bojc (1974, str. 9) poudarja, da iz pregovorov odseva marsikak lep, pomemben narodov značaj, pa tudi prazna vera in vraža. Avtorji pregovore delijo po vsebini na skupine: vremenski pregovori, pregovori o človeku, o družbi, o družini, o naravi, nasprotjih, premoženju...: *»Kjer osel leži, dlako pusti; Sonce ne sije tako lepo, kakor materino oko; Če je februarja pretoplo, bomo v aprilu radi za pečjo.«*
- Več avtorjev (Bojc, 1974; Prek, 1972) od pregovorov ločuje **reke ali rekla**. Ponavadi so se pregovori širili in ohranjali v obliki rim, da so si jih ljudje lažje zapomnili, medtem ko so reki kratki, včasih tudi duhoviti: *»Molči kot riba; Čas ga je povozil; Beli si glavo.«*

- **Uganke** so zgoščene le v eno poved. V njej je misel podana tako presenetljivo, zavito ali metaforično, da jo mora sprejemalec šele razrešiti. Ker uči logično razmišljati, sklepati in preudarjati, nosi uganka velik vzgojni pomen, poudarja Stanonikova (1999, str. 78).
- **Zagovori** so imeli tudi v slovenski duhovni kulturi predvsem obrambno, čarovno vlogo. Njihova temeljna naloga je zdravljenje z besedami, zato so te skrbno podane, pogosto ritmično in jih spremljajo posebne kretnje. Človek se z njimi obrača na demonske sile, da bi si jih podredil z magičnostjo besede in glasu (Stanonik, 1999, str. 83- 87).
- **Molitve**, v katerih se človek obrača na krščanskega boga, so izraz in sredstvo obrambe pred zlim, čaščenja (Kristusa, Marije) ter prošnje (Stanonik, 1999, str. 87).
- **Otroški folklorni obrazci**, kamor prištevamo nešteta besedila, ki živijo predvsem med otroki. To so **vablјivke**, s katerimi starši vabijo otroke jest ali spat; **voščilca**, za osebne in letne praznike; **izštevanke**, pri otroških igrāh; **nagajivke**, **zmerljivke**, **zbadljivke** in mnoga druga **ritmizirana besedila**, ki še nimajo imena ali so neločljivi del njihove igre. V teh besedilih se družita resnični svet narave in odraslih ter domišljjski in naivni otroški svet s svojo posebno poetiko (Stanonik, 1999, str. 94).

4.2 Pesništvo

Ljudska pesem je najstarejši del kulturne dediščine slovenskega naroda in hkrati sestavni del njegove današnje kulture, ker pomeni njene korenine (Kumer, 2002, str. 5). Za ljudske pesmi ni najpomembnejše to, da je njen pravi avtor neznan, temveč to, da jo je ljudstvo na vsem ozemlju sprejelo za svojo, jo daljšo dobo pelo, po svoje spreminjalo in tako prilagajalo svojemu okusu in slogu (Ivan Grafenauer, v Stanonik, 1999, str. 99). Nikoli ne nastopa kot deklamacija in besedila niso namenjena branju, ampak je tesno povezana z glasbo. Kumerjeva še poudarja, da ljudska pesem nagovarja vsakogar, je trdoživa in se more ohranjati stoletja dolgo, more pa se tudi spreminjati (Kumer, 2002, str. 8). Ljudske pesmi se delijo na:

- 4.2.1 Pripovedne ali epske pesmi** za katere je značilna zgodba. Vsebino zajemajo iz legendarnega in zgodovinskega izročila. Mednje prištevamo junaške pesmi, romance, bajeslovne (Povodni mož, Mrtvec pride po ljubico), živalske (Zverina premagana) ipd. (Kumer, 2002, str. 19). Stanonikova (1999, str. 194) k njim prišteva še socialne balade (Desetnica, Lepa Vida, Zarika in Sončica).

4.2.2 Izpovedne ali lirske pesmi, ki so eden najstarejših načinov pesniškega izražanja čustev. Izmed vseh vrst ljudskega slovstva so lirske pesmi med Slovenci najbolj žive in znane. Izpovedne pesmi so precej krajše od pripovednih, vsebinsko bolj raznolike in bolj povezane z vsakdanjim življenjem in tako spremljajo človeka od rojstva do smrti (Stanonik, 1999, str. 173). Mednje Kumerjeva uvršča: ljubezenske, svatovske, o samskem in zakonskem stanu, vojaške, stanovske (o poklicih in delu), kmečke, koledniške pesmi (vezane na določene praznike v letu: božične, novoletne, tepežkanje, za Jurjevo...), nabožne, pivske in otroške pesmi (Kumer, 2002, str. 19-24). Terseglav in Čater (1996, str. 24) poudarjata, da so obredne pesmi najbolj etnološke, saj je pesem vedno spremljala običaje in so obredne pesmi še danes najštevilčnejše med lirskimi pesmimi.

4.3 Pripovedništvo

Miti in mitološke zgodbe so krajše zgodbe o starodavnih politeističnih verovanjih. So univerzalne in brezčasne zgodbe, ki odsevajo življenje, strahove, hrepenenja in jih hkrati oblikujejo - raziskujejo. Nekateri miti niso povsem izmišljeni, temveč se navezujejo na resnične kraje, dogodke ali osebe. Pojasnjujejo dejanja in pojave (o nastanku sveta, naravnih pojavih – grom, blisk, noč, dan, poplava...), ki si jih ljudje niso znali razložiti oziroma jih niso razumeli (Haramija, 2011, str. 7-10).

Z izrazom bajka smo poslovenili tuji izraz »mythos«. Označuje nam povesti, ki obravnavajo vsebino poganskih religij. V njih se največkrat mešajo višja bitja s človeškim svetom (npr. Kresnik, o Povodnem možu, o Netku). Pripovedka se je tako razvila iz bajke, kjer so dobila višja bitja človeške poteze (Kelemina, 1997, str. 7). Radešček (1983, str. 7) razloži, da naravni pojavi, ki jih preprosti človeški razum ni mogel doumeti, pogosto nastopajo kot dejanja demonskih bitij, katera vladajo nad človekovo usodo (npr. samotne pečine, podzemске jame...).

Kakor je iz poganskega bajeslovja zrasla bajka, tako se je iz krščanskega verovanja porodila legenda. Prvotno so bile legende zgodbe iz življenja svetnikov, danes pa je njen pomen mnogo širši. Radešček (1983, str. 7) razlaga, da prenekateri preprosti ljudje enačijo z legendo davne dogodke, vezane na kraje, ki jih poznajo ali na rodno vas. Poudari pa, da je ljudska domišljija v dolgih stoletjih ustnega sporočanja pogostokrat spreminjala prvotno zgodbo.

4.3.1 Pripovedka

V slovenskem okolju se uporabljata za isto zvrst dva izraza, in sicer: pripovedka in povedka. Vendar bom zaradi pogostejše rabe termina pripovedka, uporabljala ta izraz.

Pripovedke po Goljevščkovi (1988, str. 149-151) govorijo o nenavadnih osebah in dogodkih, verjamejo v resničnost povedanega, njihovo oblikovanje je individualizirano in realistično: osebe imajo lastna imena, navajajo se čas in kraj, razne krajevne posebnosti v navadah, običajih, hrani, obleki itn. Prikazujejo svet, v katerega vdirajo skrivnostne in demonične sile, ki človeka presenečajo, ga navdajajo z grozo, mu pretijo z uničenjem. V pripovedkah je človek tragičen in minljiv, demon pa večno in nadmočno bitje, prepada med tostranskim in onostranskim se ne da premagati.

Pripovedka je neverjetna zgodba, postavljena v stvarno okolje, ki je verjetno. Gre za tradicionalno zgodbo, motivi so iz napol realnega preteklega, zgodovinskega ali vsakdanjega sveta. Stanonikova (1999, str. 261) navaja, da je pripovedka bolj povezana s svojim okoljem, njeni nosilci trdijo, da so dogodki resnični ali vsaj verjetni. Pripoveduje o znanih osebah, krajih in zgodovinskih dejstvih. Je kratka, pogosto se konča s tragično poanto oz. poučnim jedrom. Razdeli jih na šest skupin:

- **Bajke ali bajčne pripovedke;** tematsko so najstarejše in pojasnjujejo nastanek sveta, naravne nebesne ali zemeljske prikazni, hude naravne nesreče. V njih nastopajo dobra in slaba mitična bitja: divji mož, rojenice, škrti, vile, vesne, žalik žene ipd. Mednje sodijo tudi pripovedi o ljudeh s posebno močjo in bajeslovnih bitjih: desetniki, more, volkodlaki, ipd. (npr. *Volkodlak, Kurent*) (Stanonik, 1999, str. 261-262).
- **Legendne ali svetniške (krščanske) pripovedke;** podajajo dogodke iz Kristusovega življenja, iz življenja njegove družine in svetnikov. Najpogosteje se nanašajo na judovsko in krščansko izročilo (Stanonik, 1999, str. 279).
- **Razlagalne pripovedke;** skušajo pojasniti lastnosti v naravi (pri človeku, njegovemu delu, pri živalih, rastlinah) in neživi naravi. So nekakšna znanost in pedagogika v okviru ljudskega slovstva (npr: *Kako je nastalo Rabeljsko jezero, Zakaj ima zajec kratek rep, Hudičeva skala...*) (Stanonik, 1999, str. 297).

- **Socialne pripovedke;** tematizirajo družbeno življenje od najožjega v najširši krog. Bodisi gre za nesrečno ljubezen, ponesrečen lov na polhe, pretirano varčnost, obrekovanje, ravbarje ipd. (Stanonik, 1999, str. 305).
- **Šaljive pripovedke;** so samostojen žanr, povezujejo smešne in šaljive dogodke in zabavljive zgodbe o prebivalcih posameznih krajev (Stanonik, 1999, str. 315).
- **Zgodovinske pripovedke;** zgodovina jim daje bolj ali manj določen časovni okvir (turške, francoske vojske) ali posoja resnične osebnosti (*Atila, Kralj Matjaž itn.*). Po navadi se pripovedovalec in poslušalec ne menita za zgodovinsko (ne)resničnost (Stanonik, 1999, str. 285).

Novakova pa posebej opredeli še:

- **Junaške pripovedke;** v njih nastopa zgodovinska oseba z junaškimi lastnostmi (npr. *Peter Klepec*) ali pa so zgodovinske le okoliščine, junaki pa so rezultat ljudske domišljije, a povsem preprosti ljudje. Junaki v teh pripovedkah nimajo čarobnih moči že po svoji naravi, kot jih imajo mitični junaki, ampak jih dobijo šele naknadno po zaslugi neke preizkušnje. Mnogokrat junaku pomagajo mogočni liki »zaščitniki« oz. skrbniki, ki junaku omogočijo, da izpelje nadčloveške naloge (Novak, 2011, str. 27).

4.3.2 Ljudska pravljica je srčika duhovnega izročila, poudarja Ljuba Jenče (2006, str. 18).

V sebi nosijo sporočila o skrivnostih življenja, ljubezni, življenjske moči in resnice (prav tam). Stanonikova (1999, str. 215) poudari, da je marsikaj, kar se zdi neverjetno, pravljичno, spomin na opuščene razmere in navade. Cerarjeva (2006, str. 95) pa označi pravljice za sanje človeštva, v katerih so združene tudi vse individualne sanje.

Glede na motiviko, ki se ponavlja v njih, je ruski folklorist Vladimir Propp (2005, str. 79-82) ljudske pravljice klasificiral v tri skupine, prav tako pa tudi Stanonikova (1999):

- **čudežne pravljice;** v njih najdemo čarovniške pripomočke in nenavadne moči, s pomočjo katerih junak premaguje ovire ter doseže cilj (*Železni prstan, Sinček palček ...*);
- **realistične pravljice,** kjer ima najpomembnejšo vlogo junakova pridnost, iznajdljivost in zvičajnost, s katerimi si pomaga iz stisk (*Trap, Kako je Pavliha Kukca prodal ...*);

- **živalske pravljice**, v katerih se dogajanje odvija v živalskem okolju. Njihova glavna značilnost je, da imajo njim prilagojene človeške karakteristike in sposobnosti (*Tri botre lisičice, Janček Ježek ...*).

Avtorji Zgodovine slovenskega slovstva od začetkov do 1848 (Gspan, Legiša, Matičetov, Merhar, Rupel, Tomšič, 1963, str. 33-38) pa so poleg zapisane delitve, dodali še: **basni**, ki so v primerjavi z živalskimi pravljicami, krajše živalske zgodbice z jasno izraženim poučnim jedrom ali naukom in **šaljive zgodbe in smešnice**, kjer je edini element smešno, šaljivo (*zgodbe o Pavlihi*, šaljive in zabavljive zgodbice o prebivalcih določenega kraja).

5 REZULTATI RAZISKAVE

5.1 Potrjena berila v slovenski osnovni šoli

Za raziskavo sem potrebovala seznam potrjenih beril za osnovno šolo. Z mentorico sva ga našli na spletnem portalu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport v Katalogu učbenikov.

Tabela 1: Seznam potrjenih beril za osnovno šolo

1. RAZRED I. Saksida, M. Kodrigel Aberšek - LILI IN BINE 1 , berilo za 1. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2011 I. Saksida et.al. - JUNAKI NAŠE ULICE , berilo za 1. razred osnovne šole, DZS; leto potrditve: 2015
2. RAZRED Metka Kordigel Aberšek - LILI IN BINE 2 , berilo za 2.razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2012 Igor Saksida, Sabina Višček, Janja Plazar - ZGODBE NAŠE ULICE , berilo za 2. razred osnovne šole, DZS; leto potrditve: 2016
3. RAZRED M. Kordigel Aberšek - LILI IN BINE 3 , berilo za 3. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2013 M. Grginič, V. Medved Udovič, I. Saksida - MOJE BRANJE - SVET IN SANJE , berilo za 3. razred osnovne šole, IZOLIT; leto potrditve: 2008 M. Koren, J. Bauer - SKRIVNOSTI NAŠE ULICE , berilo za 3. razred osnovne šole, DZS; leto potrditve: 2017
4. RAZRED M. Blažič et.al. - RADOVEDNIH PET: BERILO 4 , berilo za 4. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2014 B. Hanuš - V OZVEZDJU BESED 4 , berilo za 4. razred osnovne šole, DZS; leto potrditve: 2016
5. RAZRED I. Saksida, M. Kordigel - NA KRILIH BESED 5 , berilo za 5. razred osnovne šole, MKZ; leto potrditve: 2015 M. Blažič et al. - RADOVEDNIH PET: BERILO 5 , berilo za 5. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2015 B. Hanuš - V OZVEZDJU BESED 5 , berilo za 5. razred osnovne šole, DZS; leto potrditve: 2016
6. RAZRED B. Golob et al. - KDO SE SKRIVA V OGLEDALU? , berilo za 6. razred osnovne šole, MKZ; leto potrditve: 2008, 2011 Milena Mileva Blažič et al. - NOVI SVET IZ BESED 6 , berilo za 6. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2016
7. RAZRED I. Saksida et al. - BERILO 7, SREČA SE MI V PESMI SMEJE , berilo za 7. razred osnovne šole, MKZ; leto potrditve: 2011 Milena Mileva Blažič et al. - NOVI SVET IZ BESED 7 , berilo za 7. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2016
8. RAZRED M. Honzak et al. - BERILO 8, DOBER DAN, ŽIVLJENJE , berilo za 8. razred osnovne šole, MKZ; leto potrditve: 2011 Milena Mileva Blažič et al. - NOVI SVET IZ BESED 8 , berilo za 8. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2016
9. RAZRED M. Honzak et al. - BERILO 9, SKRIVNO ŽIVLJENJE BESED , berilo za 9. razred osnovne šole, MKZ; leto potrditve: 2012 Milena Mileva Blažič et al. - NOVI SVET IZ BESED 9 , berilo za 9. razred osnovne šole, ROKUS KLETT; leto potrditve: 2016

Vir: (Katalog učbenikov za osnovno šolo, <https://paka3.mss.edus.si/Trubar/Javno/default.aspx>) (19.11.2018)

Katalog pripravljata Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Center RS za poklicno izobraževanje, potrđita pa ga Strokovna sveta RS za splošno izobraževanje in za poklicno in strokovno izobraževanje. Berila, ki jih uporabljamo na naši šoli, sem poudarila.

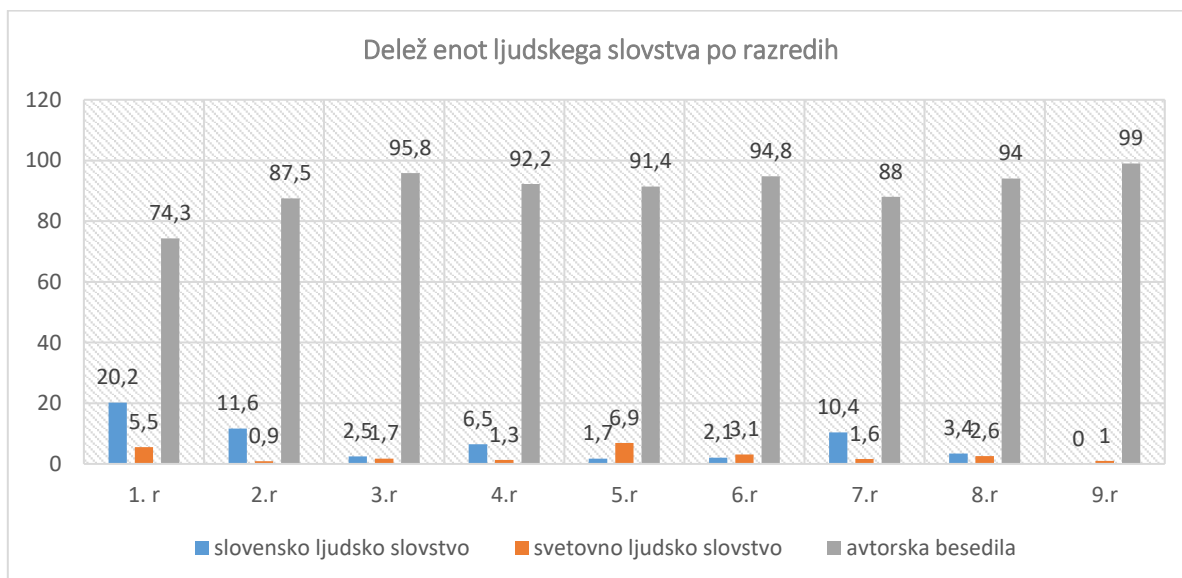
V Pravilniku o potrjevanju učbenikov (2015), kjer je navedeno tudi berilo, je v 2. členu učbenik definiran kot »osnovno učno gradivo za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu oziroma v katalogu znanja. Z didaktično-metodično organizacijo vsebin in prirejeno likovno ter grafično opremo podpira poučevanje in učenje«.

Igor Saksida pa podrobneje utemeljuje, da je berilo zbirka besedil slovenske in svetovne književnosti in da zajema odlomke iz daljših (proznih) besedil. Poleg naštetih lastnosti, je vodilo pri sestavi:

- odlomki iz daljših besedil morajo biti kolikor toliko zaključeni, ob tem pa naj otroka spodbujajo za nadaljevanje branja in s tem na branje celovitega besedila;
- znano : neznano – ponuditi nekaj znanih in nekaj neznanih avtorjev;
- klasično : sodobno – bistvena je sporočilna raznolikost – ponuditi množico predstavno in razpoloženjsko enakih besedil;
- zvrsti: upoštevane so vse literarne zvrsti – pripovedništvo, pesništvo in dramatika (Saksida idr., v Jankovič Čurič, 2008, str. 79).

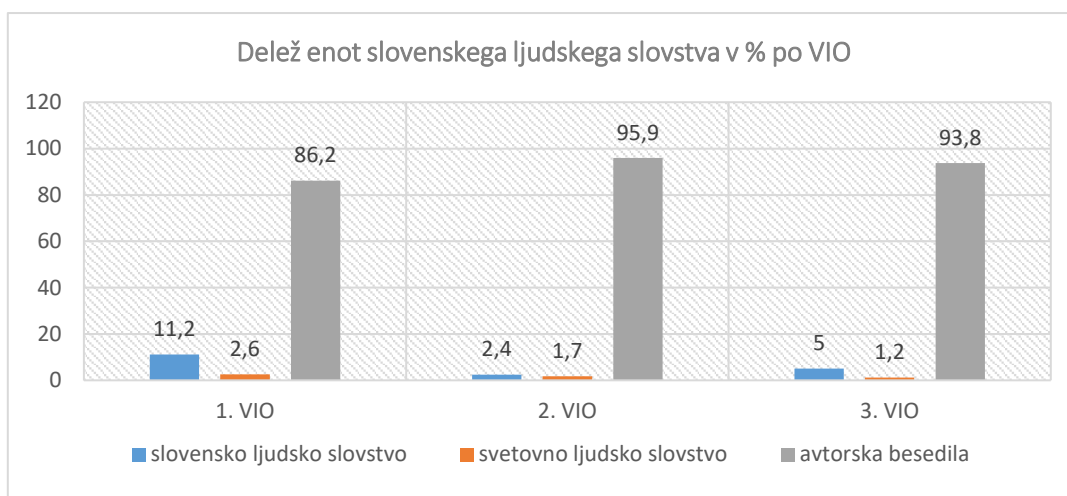
5.2 Grafični prikaz rezultatov

Graf 1: Delež enot ljudskega slovstva v potrjenih berilih za osnovno šolo po razredih

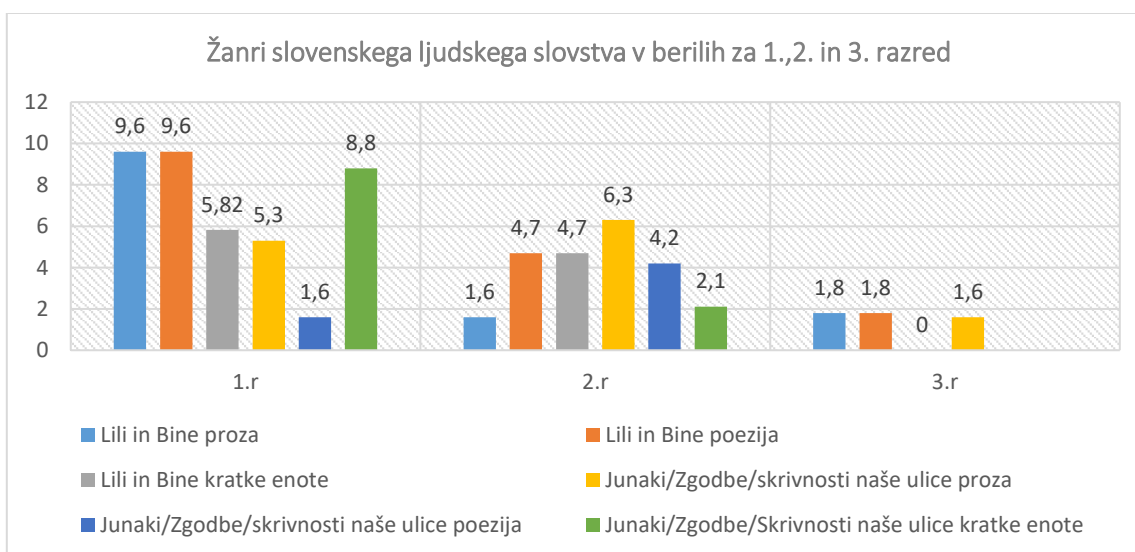
Iz grafa 1 in prilog 4,5 in 6 je razvidno, da je največji delež slovenskega ljudskega slovstva v berilih za 1. r. - 20,2% (22 enot) in 2. r. - 11,6% (13 enot), medtem, ko v berilih za 3.r. precej upade – 2,5% (3 enote). Nekoliko se zviša v 4. r. – 6,5% (10 enot) in spet v berilih za 7. r. – 10,4% (13 enot). V ostalih razredih je delež veliko nižji, berila za 9. r. pa slovenskega ljudskega slovstva sploh ne vsebujejo.

Graf 2: Delež enot slovenskega in svetovnega ljudskega slovstva v berilih za osnovno šolo po vzgojno izobraževalnih obdobjih

Iz grafa 2 in prilog 4, 5 in 6 razberemo, da je največji povprečni delež slovenskega ljudskega slovstva v berilih za 1. VIO – 11,2 %, najmanjši pa v berilih za 2. VIO – 2,4%. Iz grafa pa je tudi razvidno, da je v vseh treh VIO več besedil slovenskega kot svetovnega ljudskega slovstva.

Graf 3: Žanri slovenskega ljudskega slovstva v berilih za 1., 2. in 3. razred

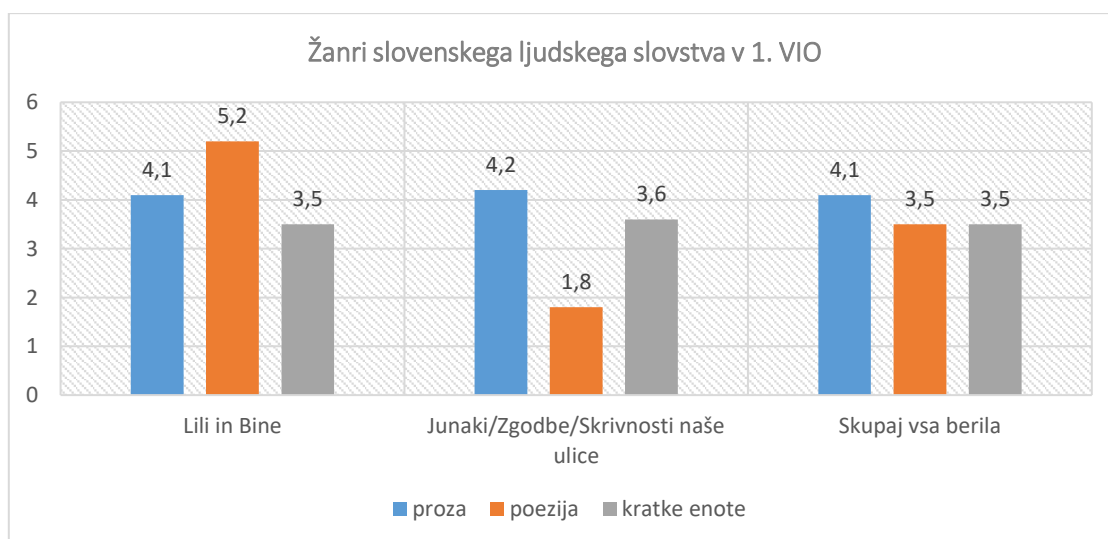

Iz grafa 3 razberemo, da različna berila v 1. VIO vsebujejo različni delež enot slovenskega ljudskega slovstva po zvrsteh. Največ proznih besedil in poezije v 1.razredu vsebuje berilo Lili in Bine – 9,6% (5 enot), kratkih enot pa 5,8% (3 enote). Berilo Junaki naše ulice pa vsebuje največji delež kratkih enot ljudskega slovstva – 8,8% (5 enot), najmanjši delež pa pesmic – 1,6% (1 enota).

Berili se v 2. razredu razlikujeta po deležu proznih besedil, saj jih je v berilu Lili in Bine le 1,6% (1 enota), v berilu Zgodbe naše ulice pa 6,3% (3 enote). Delež poezije je v obeh berilih podoben – 4,7% in 4,2% (3 in 2 enoti), večja razlika pa je pri kratkih enotah – 4,7% (3 enote) in 2,1% (1 enota).

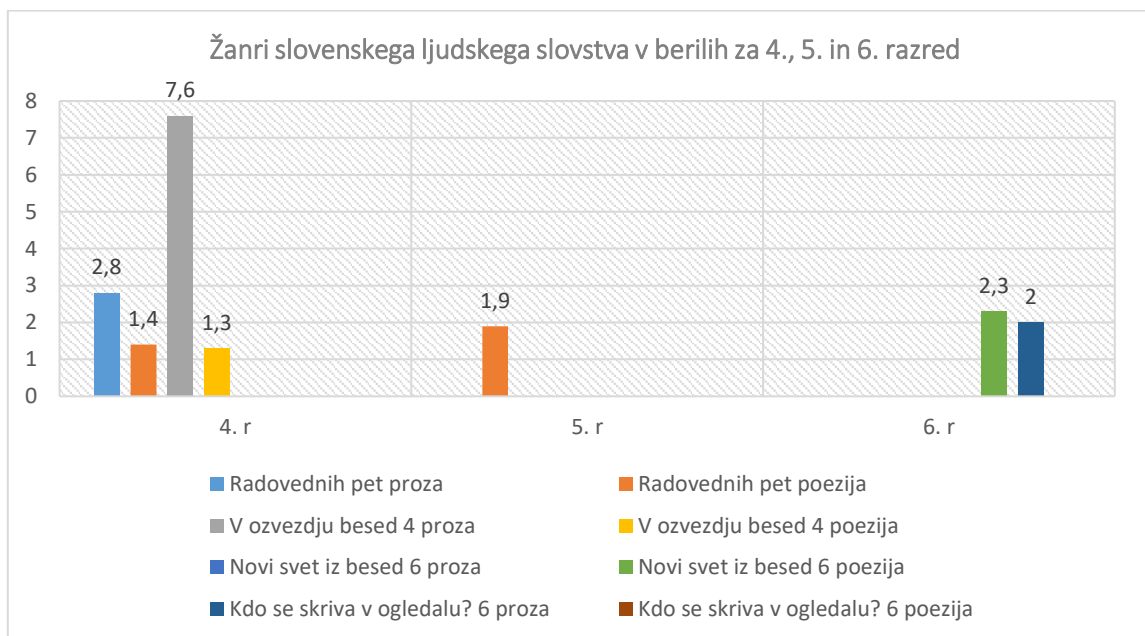
Berili za 3.razred vsebujeta podoben delež proznih besedil, Lili in Bine 1,8% (1 enota) in Skrivnosti naše ulice – 1,6% (1 enota). Berilo Lili in Bine vsebuje še 1 pesem, berilo Skrivnosti naše ulice pa nobene. Prav tako berili za 3. razred ne vsebujeta kratkih enot ljudskega slovstva.

Graf 4: Žanri slovenskega ljudskega slovstva v berilih v 1. vzgojno izobraževalnem obdobju

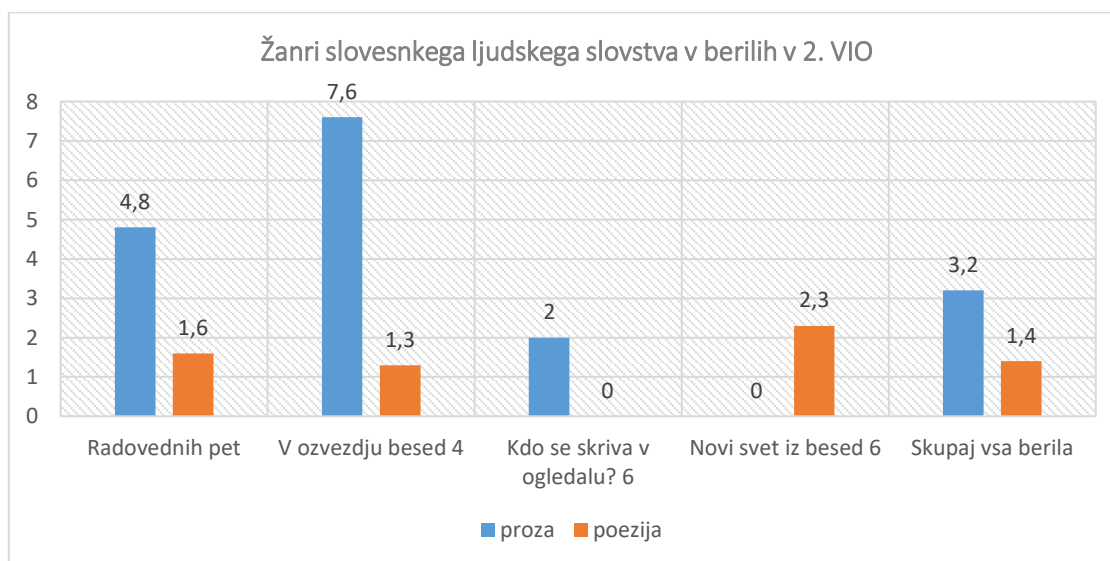
Iz grafa 4 ugotovimo, da skupaj vsa berila v 1. VIO vsebujejo največji povprečni delež proznih besedil – 4,1 % (14 enot), nekoliko manj pa poezije in kratkih enot – po 3,5 % (po 12 enot).

Graf 5: Žanri slovenskega ljudskega slovstva v berilih za 4., 5. in 6. razred

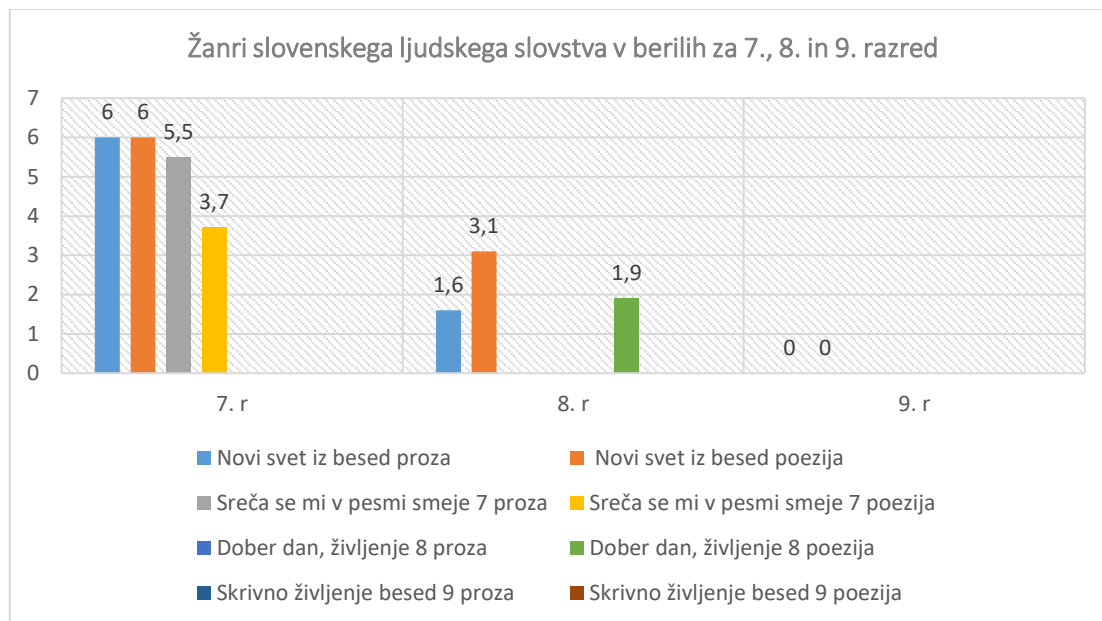
Graf 5 nam pokaže, da je v 4. razredu največji delež proznih besedil v berilu V ozvezdju besed 4 – 7,6% (6 enot), medtem ko jih je v berilu Radovednih pet 4 le 2,8% (2 enoti). Delež poezije je v obeh berilih podoben – 1,4% in 1,3% (po 1 enota). V berilu za 5. razred ni nobenega proznega besedila slovenskega ljudskega slovstva. Delež poezije je 1,9% (1 enota). Berili za 6. razred pa vsebujeta po eno enoto različnih zvrsti, berilo Novi svet iz besed 6 eno pesem – 2,3%, Kdo se skriva v ogledalu? pa eno prozno besedilo – 2%.

Graf 6: Žanri slovenskega ljudskega slovstva v berilih v 2. vzgojno izobraževalnem obdobju

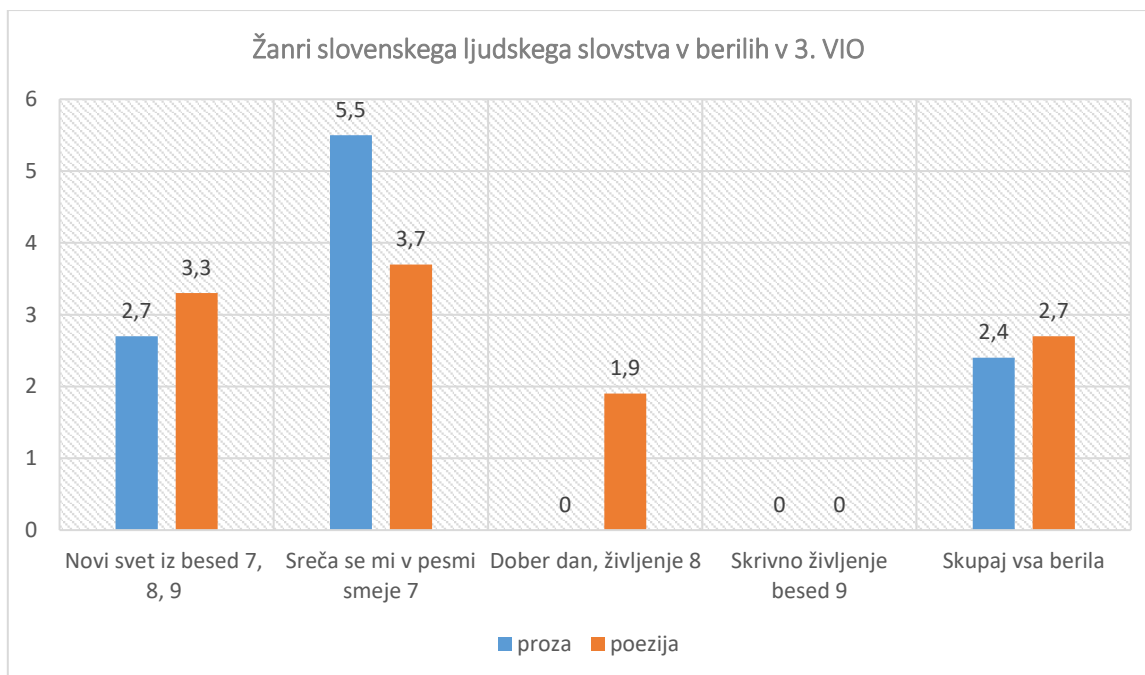
Iz grafa 6 ugotovimo, da skupaj vsa berila v 2. VIO vsebujejo večji povprečni delež proznih besedil – 3,2 % (9 enot), manj pa poezije –1,4 % (4 enote).

Graf 7: Žanri slovenskega ljudskega slovstva v berilih za 7., 8. in 9. razred

Iz grafa 7 razberemo, da berilo Novi svet iz besed 7 vsebuje po 6% (po 4 enote) proznih besedil in poezije slovenskega ljudskega slovstva, berilo Sreča se mi v pesmi smeje 7 pa 5,5% (3 enote) proznih besedil in 3,7% (2 enoti) poezije. V 8. razredu obe berili vsebujeta več poezije, berilo Novi svet iz besed 8 – 3,1% (2 enoti), Dober dan, življenje pa 1,9% (1 enota). Prvo berilo vsebuje tudi 1 prozno besedilo – 1,6%, drugo pa nobenega. Berili za 9. razred ne vsebujeta nobenega besedila slovenskega ljudskega slovstva.

Graf 8: Žanri slovenskega ljudskega slovstva v berilih v 3. vzgojno izobraževalnem obdobju

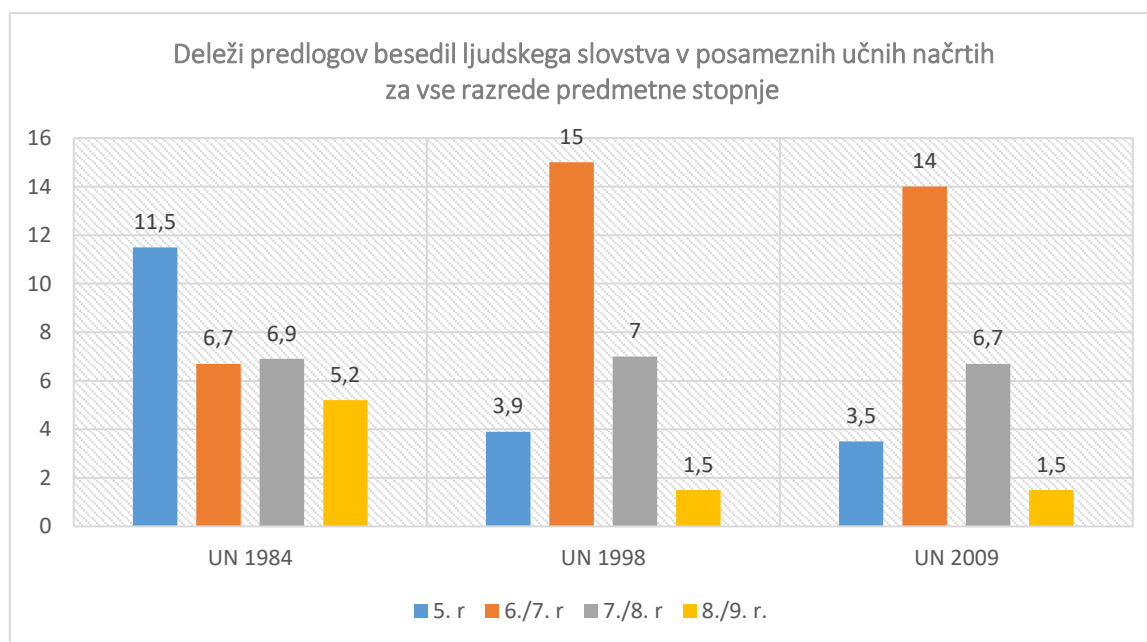

Iz grafa 8 ugotovimo, da skupaj vsa berila v 3. VIO vsebujejo nekoliko večji povprečni delež poezije – 2,7 % (9 enot), proznih besedil pa 2,4 % (8 enot).

6 ANALIZA IN RAZPRAVA

Ker so berila učno gradivo za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in standardov znanja, opredeljenih v učnem načrtu, naj bi bile vsebine v skladu z njim. Logično sklepanje je, da je slovensko ljudsko slovstvo v podobnem deležu kot je zastopano v berilih, vključeno v učne načrte za predmet slovenski jezik. Novakova, ki je primerjala učne načrte za predmet slovenščina iz let 1984, 1998 in 2009 (ki je veljaven od šol. l.20011/2012) z vidika slovenskega ljudskega slovstva, je ugotovila, da je (bilo) ljudsko slovstvo vedno omenjeno/zastopano v njih, spreminjal pa se je odnos do njega, tako glede števila ljudskih besedil kot žanrske razporeditve. Po povprečnih deležih, ki jih predvidijo posamezni učni načrti, je ugotovila, da načrtovani deleži besedil slovenskega ljudskega slovstva v posameznih učnih načrti padajo, najmanjši delež pa ima zadnji učni načrt (Novak, 2011, str. 230).

Graf 9: Deleži predlogov besedil ljudskega slovstva v posameznih učnih načrtih za razrede predmetne stopnje (od 5. r. do 9.r.)

Vir: (Novak, 2011, str. 231)

Rezultati moje raziskave prav tako kažejo, da potrjena berila v osnovni šoli vsebujejo le majhen povprečni delež enot slovenskega ljudskega slovstva, saj le v berilih za 1. razred ta doseže 20,2%, v berilih za 2.razred je 11,6%, medtem ko že v 3. razredu močno upade in je le še 2,5

odstoten. Nekoliko se delež enot slovenskega ljudskega slovstva poveča še v berilih za 4.razred - 6,5% in 7. razred - 10,4 %, v vseh drugih razredih pa je pod 3%, berila za 9.razred pa ne vsebujejo slovenskega ljudskega slovstva.

Rezultati pregleda vseh beril po vzgojno izobraževalnih obdobjih ovržejo hipotezo 1, da je največji delež enot slovenskega ljudskega slovstva v 1. VIO, najmanjši pa v 3. VIO, ker je v 3.VIO delež 5%, kar je več od deleža v 2. VIO, ki je 2,4%. Kljub ničelnemu deležu slovenskega ljudskega slovstva v berilih za 9. razred, je v berilih za 7. razred toliko višji, da se poveča delež v celotnem VIO.

Hipotezo 2, da je delež enot slovenskega ljudskega slovstva v potrjenih berilih v primerjavi z avtorskimi besedili precej nižji, lahko potrdim. Berila za 3., 5., 6., in 9. razred ne vsebujejo niti 3% besedil slovenskega ljudskega slovstva, berila za 8. razred 3,4%, berila za 2. in 7. razred jih vsebujejo nekoliko več kot 10% , največ pa jih je v berilih za 1.razred – 20,2%.

Iz tabel v prilogah 4, 5 in 6 je razvidno, da berila v 1. in 2. VIO vsebujejo večji delež proznih besedil, berila v 3. VIO pa 8 proznih besedil in 9 enot poezije, zato moram tudi hipotezo 3, da v potrjenih berilih za OŠ prevladujejo prozna besedila slovenskega ljudskega slovstva v vseh vzgojno izobraževalnih obdobjih, ovreči.

Hipotezo 4, v kateri predvidevam, da je v berilih v vseh VIO glede na izvor ljudskega besedila, večji delež slovenskega ljudskega slovstva, lahko potrdim. To razberemo iz grafa 1 in tabel iz prilog 4, 5 in 6, kjer vidimo da je v berilih za 1. VIO 11,2% (38 enot) besedil slovenskega ljudskega slovstva, svetovnega pa 2,6% (9 enot), v 2. VIO je 2,4% (10 enot) slovenskega ljudskega slovstva in 1,7% (7 enot) svetovnega in v 3. VIO 5% (17 enot) slovenskega in 1,2% (4 enote) svetovnega ljudskega slovstva.

Hipotezo 5, da različna berila za isti razred ne vsebujejo enakega števila enot ljudskega slovstva, lahko potrdim. Iz grafov 3, 5 in 7 je razvidno, da so v nekaterih razredih razlike v berilih precejšnje, tako po deležu enot slovenskega ljudskega slovstva, kot po žanrskih zvrsteh. Tako je v berilu Lili in Bine za 1. razred precej več proznih besedil in poezije kot v berilu Junaki naše ulice, je pa v tem več kratkih enot ljudskega slovstva. V berilih za 2. razred pa je v berilu Zgodbe naše ulice več proznih besedil slovenskega ljudskega slovstva in kratkih enot kot v Lili in Bine 2, v tem pa je več poezije. Za 3. razred berilo Skrivnosti naše ulice ne vsebuje nobenega proznega besedila slovenskega ljudskega slovstva, Lili in Bine 3 pa po 1,8% proze in poezije

(po eno besedilo). V berilih za 4. razred ima večji delež proznih besedil berilo V ozvezdju besed 4 – 7,6% (6 enot), berilo Radovednih pet za 4.razred pa le 2,8% (2 enoti), poezija je v obeh berilih zastopana enako, z eno pesmijo. V berilu za 5.razred Radovednih pet ni nobenega proznega besedila, le ena slovenska ljudska pesem. V berilih za 6. razred pa berilo Kdo se skriva v ogledalu? vsebuje eno prozno besedilo slovenskega ljudskega slovstva, poezije ne vsebuje. Berilo Novi svet iz besed 6 pa vsebuje eno pesem in nobenega proznega besedila. Berilo Novi svet iz besed 7 vsebuje večji delež obeh zvrsti slovenskega ljudskega slovstva (po 4 enote) kot berilo Sreča se mi v pesmi smeje 7 (3 enote proznih besedil, 2 pesmi). Prav tako v berilih za 8. razred berilo Novi svet iz besed 8, vsebuje več obeh zvrsti slovenskega ljudskega slovstva, berilo Dober dan, življenje 8 pa le eno pesem. Berili za 9. razred ne vsebujeta besedil slovenskega ljudskega slovstva.

Tabela 2: Naslovi besedil slovenskega ljudskega slovstva v vseh berilih za osnovno šolo

	1.VIO			2. VIO			3. VIO		
Naslovi slov. lj. slovstva	1.r	2.r	3.r	4.r	5.r	6.r	7.r	8.r	9.r
proza	Mojca Pokrajculja Janček ježek Bogata in uboga sestra Kako je Pavliha kukca prodal O povodnem možu Janček ježek O povodnem možu Hvaležni medved	Zakaj teče pes za zajcem Zakaj teče pes za zajcem Gozdna pojedina Rusica pregnala grdinico iz lisičje hišice Ajdovo zrno	Zlata ptica Zlata ptica	Lisica pomaga najti čudežno zdravilo Od barke, ki je po suhem priplavala Bogata in uboga sestra Pastirček Mamica Dravica Podkovana žaba Zajec in jež Zakaj teče pes za zajcem		Železni prstan	Ajda in Slovenci, Kako je Peter Klepec nagnal Turke, Kralj Matjaž, Volkodlak v Ribnici Ajda in Slovenci Kralj Matjaž Volkodlak v Ribnici	Vedomci	
poezija	Katarina Barbara Barčica po morju plava Pravi babica Jurček orje Ringa ringa raja Kaj sem prislužil	Katarina Barbara Majhna sem bila Izidor Srečali smo mravljo Špela Marela	Kaj sem prislužil	Zajec in lisica Narobe svet	Pleši, pleši črni kos	Lisica	Alenčica, sestra Gregčeva, Graščakov vrtnar, Pegam in Lambergar Mlada Vida Gor čez Izaro Pegam in Lambergar	Galjot Kresnice Spevaj nama, Katica	
kratke enote	An ban En ten tentera Pika nogavička Šaljivke 2x Izštevanke 3x	Izštevanke: Pod mostom Biba leze Muca Maca							

Iz tabele 2 je razvidno, da je v 1. in 2. VIO tematika proznih besedil pretežno pravljíčna (čudežne pravljíce: Železni prstan, Zlata ptica...; smešne: Kako je Pavliha kukca prodal, realistične: Bogata in uboga sestra, Ajdovo zrno...; živalske pravljíce: Janček ježek, Zajec in jež, Hvaležni medved...). Pesmi pa so otroške, povezane z vsakdanjim življenjem. V 3. VIO pa v epskih pesmih in proznih besedilih prevladujejo vsebine iz legendarnega in zgodovinskega izročila. S tem lahko hipotezo 6, v kateri sem predpostavljala, da je prevladujoča tematika slovenskih ljudskih besedil v berilih v 1. in 2. VIO pravljíčna in živalska, v 3. VIO pa zgodovinska in junaška, potrdim.

7 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Goljevščkova poudarja, da je človek od svojega začetka, zmeraj živel v družbi. Družba pa ni mogoča brez jezika, običajev in navad, družbenih odnosov. To pomeni, da ni družbe brez kulture (Goljevšček, 1988, str. 8). Vsak posameznik in družba kot celota se moramo zavedati starosti in dragocenosti svoje prastare kulture. Dediščina preteklosti nam mora biti dota za prihodnost, poudarja Kunaverjeva (2014, str. 7). Žal pa ustno pripovedno izročilo počasi, vendar zanesljivo izumira. Vse manj je še živih ljudi, ki gojijo in negujejo spomin na zgodbe o nenavadnih dogodkih in ljudeh svojega kraja, ugotavlja Radešček (1983, str. 8), zato so zbiralci in zapisovalci ljudskega slovstva izredno pomembni za ohranjanje vsaj dela veličastne zakladnice ljudskega bogastva. Kelemina (1997, str. 5) poudarja: »... da smo tudi Slovenci kot starodaven narod ohranili v svojem izročilu številne bajke in pripovedke.«

Dušica Kunaver, zbirateljica ljudskega izročila in etnološkega gradiva, avtorica mnogih knjig, ob svojem dolgoletnem raziskovanju, zbiranju, zapisovanju in neumornem trudu za ohranjanje slovenske dediščine, ugotavlja: »Naša dežela se v sedanjem času nahaja na usodnem razpotju in v trajni nevarnosti, da izgubimo prvotni, prastari obraz naše dežele« (Kunaver, 2014, str. 6).

Za nastalo stanje navaja tri vzroke:

- umiranje starosvetne slovenske vasi,
- vprašanje ali imajo generacije rojene v svobodni, neodvisni državi, ki je bila sanje mnogih rodov pred nami, dovolj navezanosti na domačo zemljo, da se vez, ki veže rodove med seboj ne bi pretrgala
- in globalizacijo, ki izenačuje svet na isti skupni imenovalec.

»V povprečnosti se namreč izgublajo značilnosti posameznih narodov, vendar le tistih, ki to dopuščajo,« ugotavlja. Poudari namreč, da si Evropa vendarle prizadeva ohranjati identiteto posameznih narodov. Zato bi tudi Slovenija morala želeti ohraniti svoj lastni obraz in obogatiti skupni evropski prostor s tisočletji staro kulturo našega naroda (Kunaver, 2014, str. 5-8).

Ljudsko slovstvo pa poleg kulturno zgodovinskega vidika, torej poznavanja dogodkov in življenja naših prednikov, prenaša mnoge moralne vrednote, resnice, modrosti življenja. V vsakdanjem govoru uporabljamo veliko rekov in pregovorov, ki so nekateri zelo stari, še iz poganskih časov, ki nas učijo življenjskih modrosti, pravičnega ravnanja v najrazličnejših

situacijah, dobrih medsebojnih odnosov, naravnih zakonov in še marsikaj. Domača pesem je spremljala življenje človeka v veselju in žalosti, ob delu in prazniku, ob svatbi in pogrebu.

Ljudske pravljice in pripovedke ljudem sporočajo filozofijo, ki je prežeta s sozvočjem z naravo in usklajenostjo s svetom (Kropej, 2006, str. 63). Zato se otroci ali odrasli, ki poslušajo ali berejo, lahko učijo pozitivnega odnosa do narave, rastlin in živali in zavedanja svojega mesta v njej. Prav tako nam pokažejo dobra ali slaba dejanja posameznikov in posledice enega in drugega (Štefan, 2011, str. 2). Tudi Štefanova poudari njihovo razvojno in vzgojno vrednost. S pripovedovanjem in branjem namreč krepimo otrokovo sposobnost poslušanja in koncentracije nasploh, širimo njegov domišljijski svet in s tem ustvarjamo temelje za večjo samostojnost in ustvarjalnost v mišljenju. Krepimo sposobnost dojemanja jezikovnega sporočila, otrokov besedni zaklad in njegovo sposobnost jezikovnega izražanja. S skrbno izbranimi pripovedmi v otroku vzpostavljamo preizkušen sistem moralnih vrednot in mu ostrimo sposobnost lastnega presojanja okoliščin, vplivamo na oblikovanje njegovega elementarnega estetskega okusa in še kaj (Štefan, 2011, str. 3). Avtorji ugotavljajo, da se s spoznavanjem ljudskega slovstva lahko razvijajo mnogi pedagoški cilji. Te Zalokar Divjakova (2002, str. 60) deli na:

- cilje na osebostnem področju: spodbujanje izkustva, krepitev volje, spodbujanje ustvarjalnosti, zmožnosti improvizacije, razvijanje komunikacijskih spretnosti, samoiniciativnosti, posredovanje vtisov in lepih doživetij;
- cilje na socialnem področju: razvijanje občutka za pripadnost skupini, sodelovanje, razvijanje pravil in njihovo upoštevanje, odkrivanje konfliktov in razvijanje kompromisov, razumevanje šibkejših in drugačnih ter razvoj strpnosti;
- cilje na spoznavnem področju: posredovanje znanj iz naravoslovja, zgodovine, kulture...
- cilje na motoričnem področju: razvoj grobe in fine motorike z dejavnostmi.

Zelo se strinjam z urednico Marjeto Zorec, ki pravi: »Žalostno je, da se vedno bolj izgubljajo uspavanke, ki so bile nekdanj močno prisotne v naši ljudski pesemski dediščini« (Sijaj,..2001, str. 78). Zaskrbljena je tudi Dušica Kunaver, ki se sprašuje: »Ali lahko zvečer poklonimo svojim najbližjim nekaj svojega časa in si povemo kakšno ljudsko pravljico, kot so si jo ljudje nekoč, v starih časih?« In odgovarja: »Najverjetneje ne, saj niti nimamo časa, niti ne poznamo zgodb, ki bi si jih lahko pripovedovali, čeprav so te preživele stoletja« (Kunaver, 2014, str. 5). Obe avtorici nakažeta na širši, družbeni problem, kjer pa bi šola lahko vplivala z nekoliko večjim

deležem besedil slovenskega ljudskega slovstva in ozaveščala mlade o pomenu ohranjanja ljudskega slovstva za obstoj naroda.

Novakova poudarja, da je ljudsko slovstvo lahko primerna vsebina, s pomočjo katere bi učenci usvojili in dosegli predvidene standarde znanja. Hkrati pa je ljudsko slovstvo tudi sredstvo, s katerim bi učenci dosegli splošne cilje predmeta, kot npr. oblikovanje narodne identitete in razvijanje kulturne in medkulturne zmožnosti. Ljudsko slovstvo je namreč tudi del besedne umetnosti, enega najuniverzalnejših človeških dosežkov, ki je za obstoj slovenstva še posebej pomemben, spoznavanje le-tega pa pripomore k utrjevanju kulturne, domovinske in državljanske vzgoje ter medkulturne in širše socialne zmožnosti (Novak, 2011, str. 238).

7 ZAKLJUČEK

Raziskava je pokazala skromno zastopanost slovenskega ljudskega slovstva v potrjenih berilih za osnovno šolo. Dobljeni rezultati so me ob pomembnosti ohranjanja in poznavanja slovstvenega izročila, ki sem ga sama ozavestila ob proučevanju strokovne literature, presenetili. Ob večji vključenosti besedil slovenskega ljudskega slovstva v berilih, pri pouku in nasploh v šolskem prostoru, bi lahko pri učencih razvijali mnoge vzgojne in izobraževalne cilje osnovne šole, mnoge spretnosti in moralne vrednote.

Pregled besedil slovenskega ljudskega slovstva v berilih, pokaže tudi neenakomerno zastopanost po zvrsteh. Predvsem je zelo malo kratkih enot ljudskega slovstva. Nekaj izštevank in šaljivk vsebujejo le berila za 1. in 2. razred. Ni pa prisotnih uspavank, ki so jih še naše babice prepevale svojim otrokom. Ali jih moja generacija še pozna? V 1. in 2. VIO bi berila lahko vsebovala uganke, ki spodbujajo razumevanje in reševanje metafor, razmišljanje, povezovanje in logično sklepanje. Prav tako v berilih v vseh vzgojno izobraževalnih obdobjih pogrešam slovenske pregovore in reke, ki so zakladnica tisočletnih spoznanj, modrosti, resnic. Razmišljala sem, da bi vsako berilo lahko vsebovalo pregovor za vsak mesec v letu, ki bi učence bolj povezali z naravnimi dogajanja v letnih časih in pregovore in reke o človeku, medosebnih odnosih in tako spodbujali učence k premišljenemu lastnemu ravnanju.

Razen otroških pesmi, berila skoraj ne vsebujejo lirskih pesmi, ki so najbolj povezane z vsakdanjim življenjem in so spremljale človeka od rojstva do smrti. Z ljubezenskimi, stanovskimi, kmečkimi, koledniškimi pesmimi bi na razumljiv način približali razumevanje življenja, različnih opravil in običajev naših prednikov in s tem osmislili tudi današnja praznovanja, spremembe in značilnosti letnih časov...

Poleg večjega deleža slovenskega ljudskega slovstva v berilih, bi lahko bilo to bolj vključeno v pouk tudi na druge načine: v okviru domačega branja, Bralne značke, ob raznih dnevih (svetovni dan knjige, mednarodni dan knjig za otroke, mednarodni dan glasnega branja...) bi lahko posvetili kakšno uro branja ali pripovedovanja slovenskega ljudskega slovstva učencev po njihovi želji. 21. maja, na svetovni dan spodbujanja mednarodne kulturne raznolikosti za dialog in razvoj, bi lahko učenci različnih narodnosti pripravili kulturno uro, v kateri bi vsak v svojem jeziku predstavili ljudske pesmice, pravljice, pripovedke, šaljivke, uganke svojega naroda...Možnosti je veliko.

Kljub spodbujanju medkulturnosti, se moramo kot narod truditi (kot se trudijo vsi narodi), da mladim privzgojimo ponos na domačo deželo, da bomo v svetu globalizacije znali nastopati samozavestno, kot predstavniki naroda s tisočletno kulturo. Goljevščkova lepo poudari (1988, str. 8): »Da nekaj več vedeti o preteklosti, pomeni nekaj več vedeti tudi o sebi in o današnjem svetu.«

»Kadar izgubiš kar imaš, tega vrednost spoznaš.«
(slovenski pregovor)

9 LITERATURA in VIRI

Babič, S. Folklorni obrazci v retorskih besedilih iz 18. stoletja. 2011. V *Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem*, ur. M. Preinfalk, 219-226. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC - SAZU.

Vstopna stran: [Http://sd18.zrc-sazu.si/Publikacije/tabid/59/Default.aspx](http://sd18.zrc-sazu.si/Publikacije/tabid/59/Default.aspx), (16.1.2019).

Bettelheim, B. *Rabe čudežnega: o pomenu pravljic*. 2002. Ljubljana: Studia Humanitatis.

Blažič, M. M. *Ljudje, ki berejo so nevarni*. 2016.

Vstopna stran: [Https://misli.sta.si/2243738/milena-mileva-blazic-za-sta-ljudje-ki-berejo-so-nevarni](https://misli.sta.si/2243738/milena-mileva-blazic-za-sta-ljudje-ki-berejo-so-nevarni), (4.2.2019).

Blažič, M. M. idr. *Novi svet iz besed 6*: berilo za 6. razred osnovne šole. 2016. Ljubljana: Rokus Klett.

Blažič, M. M. idr. *Novi svet iz besed 7*: berilo za 7. razred osnovne šole. 2016. Ljubljana: Rokus Klett.

Blažič, M. M. idr. *Novi svet iz besed 8*: berilo za 8. razred osnovne šole. 2016. Ljubljana: Rokus Klett.

Blažič, M. M. idr. *Novi svet iz besed 9*: berilo za 9. razred osnovne šole. 2016. Ljubljana: Rokus Klett.

Blažič, M. M. idr. *Radovednih pet*: berilo za slovenščino v 5. razredu osnovnošolskega izobraževanja. 2016. Ljubljana: Rokus Klett.

Blažič, M. M. idr. *Radovednih pet*: berilo za slovenščino v 4. razredu osnovnošolskega izobraževanja. 2017. Ljubljana: Rokus Klett.

Bojc, E. *Pregovori in reki na Slovenskem*. 1974. Ljubljana: DZS.

Cerar, M. *Pravljica v vzgojno-izobraževalnem procesu*. 2006. V *Sedi k meni, povem ti eno pravljico*, ur. L. Jenče, 91-101. Maribor: Mariborska knjižnica.

Goljevšček, A. *Med bogovi in demoni*. 1988. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Goljevšček, A. *Pravljice, kaj ste?* 1991. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Golob, B. idr. *Kdo se skriva v ogledalu?*: berilo za slovenščino v 6. razredu osnovne šole. 2008. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Golob, B. idr. *Na krilih besed 5*: berilo za 5. razred osnovne šole. 2008. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Gspan, A. *Razsvetljenje*. 1963. V *Zgodovina slovenskega slovstva od začetkov do 1848*, ur. L. Legiša, 108-159. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Hanuš, B. *V ozvezdju besed 4*: berilo za 4. razred osnovne šole. 2017. Ljubljana: DZS.

Haramija, D. *Mariborske vedute: razlagalne povedke o mestu in okolici*. 2011. Maribor: Založba Pivec.

Honzak, M. idr. *Skrivno življenje besed*: berilo za 9. deveti razred osnovne šole. 2015. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Honzak, M. idr. *Dober dan, življenje*: berilo za 8. razred osnovne šole. 2017. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jankovič Čurič, M. *Tipologija učnih pripomočkov za pouk književnosti v 3. triletju nove osnovne šole*. 2008. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Jenče, L. *O ljudskem pravljicarju ob oživljanju umetnosti pripovedovanja*. 2006. V *Sedi k meni, povem ti eno pravljico*, ur. L. Jenče, 209-229. Maribor: Mariborska knjižnica.

Katalog učbenikov za osnovno šolo.

Vstopna stran: [Https://paka3.mss.edus.si/Trubar/Javno/default.aspx](https://paka3.mss.edus.si/Trubar/Javno/default.aspx), (12.10.2018).

Kelemina, J. *Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva z mitološkim uvodom*. 1997. Bilje: Studio Ro, Založništvo Humar.

Koren, M. in J. Bauer. *Skrivnosti naše ulice*: berilo za slovenski jezik v 2. razredu osnovne šole. 2017. Ljubljana: DZS.

Kordigel Aberšek, M. *Lili in Bine 2*: berilo za slovenščino v 2. razredu osnovne šole. 2012. Ljubljana: Rokus Klett.

- Kordigel Aberšek, M. *Lili in Bine 3: berilo za slovenščino v 3. razredu osnovne šole*. 2014. Ljubljana: Rokus Klett.
- Kos, J. et.al. *Literarna teorija pri pouku književnosti*. 1996. Ljubljana: ZRSŠ.
- Kropej, M. Mitološki liki in bajna bitja v slovenskih pravljicah in povedkah. 2006. V *Sedi k meni, povem ti eno pravljico*, ur. L. Jenče, 61-76. Maribor: Mariborska knjižnica.
- Kumer, Z.: *Slovenska ljudska pesem*. 2002. Ljubljana: Slovenska matica.
- Kunaver, D. *Slovensko ljudsko izročilo v šolskih klopeh*. 2014. Ljubljana: D. Kunaver.
- Lah, A. *Pregled književnosti I*. 1992. Ljubljana: Rokus.
- Matičeto, M. Ljudska proza. 1963. V *Zgodovina slovenskega slovstva od začetkov do 1848*, ur. L. Legiša, 32-49. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Mohor, M. idr. *Sreča se mi v pesmi smeje: berilo 7. za razred osnovne šole*. 2010. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Novak, P. *Zastopnost ljudskega slovstva v učnih načrtih in učbenikih na predmetni stopnji osemletne in devetletne osnovne šole*. 2011. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Pedagoška metodologija*.
- Vstopna stran. [Http://studentski.net/gradivo/ulj_fif_pa1_pem_sno_zapiski_01?r=1](http://studentski.net/gradivo/ulj_fif_pa1_pem_sno_zapiski_01?r=1), (19.11.2018).
- Pravilnik o potrjevanju učbenikov*. 2015. Uradni list, št. 34.
- Vstopna stran: [Http://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2015-01-1401?sop=2015-01-1401](http://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2015-01-1401?sop=2015-01-1401), (20.11.2018).
- Prek, S. *Ljudska modrost trden je most: slovenski pregovori in reki*. 1972. Maribor: Založba Obzorja.
- Propp, V. Morfologija pravljice. 2005. *Otrok in knjiga* 33 (66): 79-82. Maribor: Mariborska knjižnica.
- Radešček, R. *Slovenske legende*. 1983. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Saksida, I., V. Medved Udovič in M. Grginič. *Moje branje - svet in sanje: berilo za 3. razred osnovne šole*. 2000. Ljubljana: Izolit.
- Saksida, I. in Metka Kordigel. *Lili in Bine 1: berilo za slovenščino v 1. razredu osnovne šole*. 2011. Ljubljana: Rokus Klett.
- Saksida, I. idr. *Junaki naše ulice: berilo za slovenščino v 1. razredu osnovne šole*. 2015. Ljubljana: DZS.
- Saksida, I., S. Višček in J. Plazar. *Zgodbe naše ulice: berilo za slovenski jezik v 2. razredu osnovne šole*. 2017. Ljubljana: DZS.
- Selič, P. *Kvantitativne metode raziskovanja*.
- Vstopna stran. [Http://m.mf.uni-lj.si/medialibrary/2015/11/d6d3196b7bbe2b2f23df43e8b7dc098b.pdf](http://m.mf.uni-lj.si/medialibrary/2015/11/d6d3196b7bbe2b2f23df43e8b7dc098b.pdf), (13.11. 2018).
- Sijaj, sijaj sončece: slovenske otroške ljudske pesmi*, ur. M. Zorec. 2012. Ljubljana: Založba Karantanija.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*.
- Vstopna stran. [Http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html](http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html), (28.11. 2018).
- Splošno o katalogih učbenikov*.
- Vstopna stran. [Https://paka3.mss.edus.si/Trubar/Javno/default.aspx](https://paka3.mss.edus.si/Trubar/Javno/default.aspx), (13.10.2018).
- Stanonik, M. *Slovenska slovstvena folklor*. 1999. Ljubljana: DZS.
- Stanonik, M. *Slovenske povedke iz 20. stoletja*. 2003. Celje: Mohorjeva družba.
- Štefan, A. Pripovedovanje v družinskem krogu. 2006. V *Branje za znanje in branje za zabavo*, ur. L. Knaflič, 43-48. Ljubljana: Andragoški center.
- Štefan, A. *Pripovedovanje danes*. 2011.

Vstopna stran. [Http://vrtec-ciciban.si/wp-content/uploads/2012/10/pripovedovanje-danes.pdf](http://vrtec-ciciban.si/wp-content/uploads/2012/10/pripovedovanje-danes.pdf), (29.11.2018).

Terseglav, M. in D. Čater. *Slovenske ljudske pesmi*. 1996. Ljubljana: Karantanija.

Zalokar Divjak, Z. *Brez pravljice ni otroštva*. 2002. Krško: Gora, s .p.

PRILOGA 1: Naslovi besedil slovenskega in svetovnega ljudskega slovstva v berilih za 1. VIO

1. razred			
Lili in Bine 1: berilo za slovenščino v 1. razredu osnovne šole			
Avtor.: Igor Saksida, Metka Kordigel			
Založba: Rokus Klett, 2011			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Mojca Pokrajculja Janček ježek Bogata in uboga sestra Kako je Pavliha kukca prodal O povodnem možu 5	Mamka bršljanka (nemška) Kaj je najboljše (afriška) 2	17
POEZIJA	Katarina Barbara Barčica po morju plava Pravi babica Jurček orje Ringa ringa raja 5		20
KRATKE ENOTE	An ban En ten tentera Pika nogavička 3		
Skupaj	13	2	37
Vse skupaj	52		
%	25	3,8	28,8
JUNAKI NAŠE ULICE, berilo za slovenščino v 1. razredu osnovne šole			
Avtor.: Igor Saksida, Janja Plazar, Nataša Dolenc Orbanić, Sabina Višček			
Založba: DZS, 2015			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Janček ježek O povodnem možu Hvaležni medved 3	Pravljica o veliki repi (ruska) Zajček in repa (ruska) Trije medvedi (ruska) Trije metulji (češka) 4	22
POEZIJA	Kaj sem prislužil 1		22
KRATKE ENOTE	Šaljivke 2x Izštevanke 3x 5		
Skupaj	9	4	44
Vse skupaj	57		
%	15,8	7	22,8

2. razred			
LILI IN BINE 2, berilo za slovenščino v 2. razredu osnovne šole			
Avtor: Metka Kordigel Aberšek			
Založba: Založba Rokus, 2017			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Zakaj teče pes za zajcem 1		26
POEZIJA	Katarina Barbara Majhna sem bila Izidor 3		31
KRATKE ENOTE	Izštevanke: Pod mostom Biba leze Muca Maca 3		
Skupaj	7	0	57
Vse skupaj	64		
%	10,9	0	10,9
ZGODBE NAŠE ULICE, berilo za slovenski jezik v 2. razredu osnovne šole			
Avtor: Igor Saksida, Sabina Višček, Janja Plazar			
Založba: DZS, 2017			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Gozdna pojedina Rusica pregnala grdinico iz lisičje hišice Ajdovo zrno 3	Maša in medved (ruska) 1	24
POEZIJA	Srečali smo mravljo Špela Marela 2		17
KRATKE ENOTE	Izštevanke 1x 1		
Skupaj	6	1	41
Vse skupaj	48		
%	12,5	2,1	14,6

3. razred			
LILI IN BINE 3, berilo za slovenščino v 3. razredu osnovne šole			
Avtor: Metka Kordigel Aberšek			
Založba: Rokus Klett, 2014			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Zlata ptica 1	Punčka v travi (angleška) 1	26
POEZIJA	Kaj sem prislužil 1		27
KRATKE ENOTE			
Skupaj	2	1	53
Vse skupaj	56		
%	3,6	1,8	5,4
SKRIVNOSTI NAŠE ULICE 3, berilo za slovenščino v 3. razredu osnovne šole			
Avtor.: Majda Koren, Jana Bauer			
Založba: DZS, 2017			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Zlata ptica 1	Zlata vrtnica (armenska) 1	37
POEZIJA			23
KRATKE ENOTE			
Skupaj	1	1	60
Vse skupaj	62		
%	1,6	1,6	3,2

PRILOGA 2: Naslovi besedil slovenskega in svetovnega ljudskega slovstva v berilih za 2. VIO

4. razred			
RADOVEDNIH PET: BERILO 4, berilo za slovenščino v 4. razredu osnovnošolskega izobraževanja			
Avtor: Milena M. Blažič, Gaja Kos, Drago Meglič, Neža Ritlop, Marijanca Ajša Vižintin			
Založba: Rokus Klett, 2017			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Lisica pomaga najti čudežno zdravilo Od barke, ki je po suhem priplavala 2		47
POEZIJA	Zajec in lisica 1		22
KRATKE ENOTE			
Skupaj	3	0	69
Vse skupaj	72		
%	4,2	0	4,2
V OZVEZDJU BESED 4, berilo za 4. razred osnovne šole			
Avtor: Barbara Hanuš			
Založba: DZS, 2017			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Bogata in uboga sestra Pastirček Mamica Dravica Podkovana žaba Zajec in jež Zakaj teče pes za zajcem 6	Srajca zadovoljnega človeka (furlanska) Prazne želje (hrvaška) 2	48
POEZIJA	Narobe svet 1		26
KRATKE ENOTE			
Skupaj	7	2	70
Vse skupaj	79		
%	8,9	2,5	11,4

6. razred			
BERILO 6, KDO SE SKRIVA V OGLEDALU?, berilo za slovenščino v 6. razredu osnovne šole			
Avtor: Berta Golob, Vida Medved-Udovič, Miha Mohor, Igor Saksida, Maša Kozjek			
Založba: Mladinska knjiga, 2008			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Železni prstan 1	Pravljica o treh lovcih (francoska) Popotovanja Sinbada pomorščaka (arabska) 2	30
POEZIJA			19
KRATKE ENOTE			
Skupaj	1	1	49
Vse skupaj	51		
%	1,9	1,9	3,8
NOVI SVET IZ BESED 6, berilo za 6. razred osnovne šole			
Avtor: Milena Mileva Blažič, Blanka Bošnjak, Karolina Jarc, Jakob J. Kenda, Katarina Klajn, Drago Meglič, Neža Ritlop, Mateja Seliškar Kenda, Peter Svetina,			
Založba: Rokus Klett, 2016			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA		Tisoč in ena noč (orientalska) 1	26
POEZIJA	Lisica 1		16
KRATKE ENOTE			
Skupaj	1	1	42
Vse skupaj	44		
%	2,3	2,3	4,6

PRILOGA 3: Naslovi besedil slovenskega in svetovnega ljudskega slovstva v berilih za 3. VIO

7. razred			
NOVI SVET IZ BESED 7, berilo za 7. razred osnovne šole			
Avtor: Milena Mileva Blažič, Blanka Bošnjak, Jakob J. Kenda, Peter Svetina, Alenka Žbogar in Marica Žveglič			
Založba: Rokus Klett, 2016			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Ajda in Slovenci, Kako je Peter Klepec nagnal Turke, Kralj Matjaž, Volkodlak v Ribnici 4		37
POEZIJA	Alenčica, sestra Gregčeva, Graščakov vrtnar, Pegam in Lambergar Mlada Vida 4		22
KRATKE ENOTE			
Skupaj	8	0	59
Vse skupaj	67		
%	11,9	0	11,9
BERILO 7, SREČA SE MI V PESMI SMEJE, za 7. razred osnovne šole			
Avtor: Miha Mohor, Vida M. Udovič, Igor Saksida, Berta Golob			
Založba: Mladinska knjiga Založba, 2012			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Ajda in Slovenci Kralj Matjaž Volkodlak 3	Popol Vuh (indijanska) 1	28
POEZIJA	Gor čez izaro Pegam in Lambergar 2	Pri lončarju (perzijska) 1	22
KRATKE ENOTE			
Skupaj	5	2	50
Vse skupaj	54		
%	9,3	3,7	13

8. razred			
BERILO 8, DOBER DAN, ŽIVLJENJE, berilo za 8. razred osnovne šole			
Avtor: Nataša Piriš Svetina, Vida Medved Udovič, Mojca Honzak, Miha Mohor			
Založba: Mladinska knjiga Založba, 2017			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA			25
POEZIJA	Galjot 1	Kalevala (finska) 1	26
KRATKE ENOTE			
Skupaj	1	1	
Vse skupaj	1	1	51
	53		
%	1,9	1,9	3,8
NOVI SVET IZ BESED 8, berilo za 8. razred osnovne šole			
Avtor: Milena Mileva Blažič, Blanka Bošnjak, Jakob J. Kenda, Peter Svetina, Alenka Žbogar in Marica Žveglič			
Založba: Rokus, 2016			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA	Vedomci 1		26
POEZIJA	Kresnice Spevaj nama, Katica 2	Pesem o Nibelungih (nemška) Zakleta kraljična (španska) 2	33
KRATKE ENOTE			
Skupaj	3	2	59
Vse skupaj	64		
%	4,7	3,1	7,8

9. razred			
BERILO 9, SKRIVNO ŽIVLJENJE BESED, berilo za 9. razred osnovne šole			
Avtor: Mojca Honzak, Vida Medved Udovič, Miha Mohor, Nataša Pirih Svetina			
Založba: Mladinska knjiga Založba, 2015			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA			22
POEZIJA		Pesem nosačev žita (egipčanska) 1	24
KRATKE ENOTE			
Skupaj	0	1	46
Vse skupaj	47		
%	0	2,1	2,1
NOVI SVET IZ BESED 9, berilo za slovenščino v 9. razredu osnovne šole			
Avtor: Milena Mileva Blažič, Blanka Bošnjak, Karolina Jarc, Jakob J. Kenda, Katarina Klajn, Drago Meglič, Neža Ritlop, Peter Svetina, Marija Žvegljč			
Založba: Založba Rokus, 2016			
	<i>SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>SVETOVNO LJUDSKO SLOVSTVO</i>	<i>AVTORSKA BESEDILA</i>
PROZA			31
POEZIJA			22
KRATKE ENOTE			
Skupaj	0	0	53
Vse skupaj	53		
%	0	0	0

PRILOGA 4: Podatki za besedila po izvoru in zvrsteh v berilih za 1. VIO

Razred		1.			2.			3.			Skupaj	Skupaj	Skupaj	%		Skupaj	
Založba	Berilo		sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.sl.	sl.lj.sl.	sv.lj.sl.	avtor.	žanri %
Rokus Klett	Lili in Bine																
		proza	5	2	17	1		26	1	1	26	7	3	8,7	3,8	87,5	4,1
		poezija	5		20	3		31	1		27	9	0	10,3	0	89,7	5,2
		kratke enote	3			3						6	0	3,8	0	96,2	3,5
												22	3	23	3,8	73,2	
DZS	Junaki naše ulice 1.r Zgodbe naše ulice 2.r Skrivnosti naše ulice 3.r																
		proza	3	4	22	3	1	24	1	1	37	7	6	7,3	6,2	86,5	4,2
		poezija	1		22	2		17			23	3	0	4,6	0	95,4	1,8
		kratke enote	5			1						6	0				3,6
												16	6	11,9	6,2	81,9	
	Skupaj število enot in % v 1. VIO											38	9	11,2	2,6	86,2	
														Žanri ljudskega slovstva v 1. VIO v %			
	Skupaj število enot po razredih		22	6	81	13	1	98	3	2	113	38	9	slov. lj. sl.			svet. lj. sl.
														proza	4,1		1,8
														poez.	3,5		0
														kra. en.	3,5		0
					Skupaj LJ.SL.			Skupaj LJ.SL.			Skupaj LJ.SL.						
	Skupaj %		20,2	5,5	25,7	11,6	0,9	12,5	2,5	1,7	4,2						

PRILOGA 5: Podatki za besedila po izvoru in zvrsteh v berilih za 2. VIO

Založba	Berilo	Razred	4.			5.			6.			Skupaj		Skupaj			%		Skupaj žanri %
			sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.sl.	sl.lj.sl.	sv.lj.sl.	avtor.			
Rokus Klett	RADOVEDNIH PET: BERILO 4, 5																		
		proza	2		47		4	31				6	4	7,1	4,8	88,1	4,8		
		poezija	1		22	1		17					2		4,9	0	95,1	1,6	
DZS	V OZVEZDJU BESED 4																		
		proza	6	2	48														
		poezija	1		26														
	KDO SE SKRIVA V OGLEDALU? 6.r																		
		proza							1	2	30	1	2	3	6	91	2		
		poezija											0	0	0	0	100	0	
Rokus Klett	NOVI SVET IZ BESED 6																		
		proza								1	26	0	1	0	3,7	96,3	0		
		poezija							1	16	1	0	5,9	0	94,1	2,3			
		Skupaj število enot in % v 2. VIO											10	7	2,4	1,7	95,9		
															Žanri ljudskega slovstva v 2. VIO v %				
															sl. lj. sl.	svet. lj. sl.			
															proza	3,2	3,2		
															poez.	1,4	0		
		Skupaj število enot po razredih	10	2	143	1	4	53	2	3	91								
					Skupaj LJ.SL.			Skupaj LJ.SL.			Skupaj LJ.SL.								
		Skupaj %	6,5	1,3	7,7	1,7	6,9	8,6	2,1	3,1	5,2								

PRILOGA 6: Podatki za besedila po izvoru in zvrsteh v berilih za 3. VIO

Razred		7.			8.			9.			Skupaj	Skupaj	Skupaj	%		Skupaj	
Založba	Berilo		sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.s.	avt. bes.	sl.lj.sl.	sv.lj.sl.	sl.lj.sl.	sv.lj.sl.	avtor.	žanri %
Rokus Klett	NOVI SVET IZ BESED 7, 8, 9																
		proza	4	0	37	1	0	26	0	0	31	5	0	5	0	95	2,7
		poezija	4	0	22	2	2	33	0	0	22	6	0	7,2	0	92,8	3,3
MK	SREČA SE MI V PESMI SMEJE 7.r																
		proza	3	1	28							3	1	9,4	3,1	87,5	5,5
		poezija	2	1	22							2	1	8	4	88	3,7
	DOBER DAN, ŽIVLJENJE 8.r																
		proza				0	0	25				0	0	0	0	100	0
		poezija				1	1	26				1	1	3,6	3,6	92,8	1,9
	SKRIVNO ŽIVLJENJE BESED 9.r																
		proza							0	0	22	0	0	0	0	100	0
		poezija							0	1	24	0	1	0	4	96	0
	Skupaj število enot in % v 3. VIO											17	4	5	1,2	93,8	
														Žanri ljudskega slovstva v 3. VIO v % slov. lj. sl. svet. lj. sl.			
														proza	2,4	0,3	
														poez.	2,7	0,9	
	Skupaj št. enot po razredih		13	2	110	4	3	109	0	1	99						
					Skupaj LJ.SL.			Skupaj LJ.SL.			Skupaj LJ.SL.						
	Skupaj %		10,4	1,6	12	3,4	2,6	6	0	1	1						